

ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของนักศึกษา
พยาบาลในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพ

Outcomes of Using Problem-based Learning Approach for Leadership
of Nursing Students in Ethical and Laws

คณะผู้วิจัย

ดร. อรทัย นนทเกท

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติกำจร กุศล
สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ได้รับทุนสนับสนุนโดย
ส่วนส่งเสริมวิชาการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

2558

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพ ฉบับนี้ซึ่งเป็นการวิจัยในชั้นเรียนสามารถดำเนินการไปอย่างราบรื่นและสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของคณาจารย์ที่เป็นผู้ร่วมสอนในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพและนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ทุกคน ขอขอบคุณคณบดีสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้ทั้งด้านเวลา สถานที่และการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ขอขอบคุณหัวหน้าส่วนส่งเสริมวิชาการ เจ้าหน้าที่ส่วนส่งเสริมวิชาการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้คอยช่วยเหลือ ประสานงาน สนับสนุนและให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบคุณคณะทำงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและคณาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณส่วนส่งเสริมวิชาการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่ได้สนับสนุนงบประมาณ จนกระทั่งงานสำเร็จลงได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในชั้นเรียนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ก่อนและหลังทำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2/2557 จำนวน 67 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .91 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักศึกษาตอบแบบสอบถามด้วยตนเองก่อนและหลังการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักศึกษาพยาบาล มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านบุคลิกภาพสูงสุด รองลงมาเป็นด้านความสามารถเชิงทักษะและด้านสติปัญญาตามลำดับ ($\bar{x} = 4.20$, $SD = .41$; $\bar{x} = 4.19$, $SD = .48$; $\bar{x} = 4.00$, $SD = .61$) และมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมสูงสุด รองลงมาเป็นแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นและแบบนักพัฒนาตามลำดับ ($\bar{x} = 4.32$, $SD = .49$; $\bar{x} = 4.29$, $SD = .51$; $\bar{x} = 4.12$, $SD = .55$) หลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษาพยาบาล มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านความสามารถเชิงทักษะสูงสุด รองลงมาเป็นด้านบุคลิกภาพและด้านสติปัญญาตามลำดับ ($\bar{x} = 4.32$, $SD = .50$; $\bar{x} = 4.25$, $SD = .46$; $\bar{x} = 4.12$, $SD = .49$) และมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้นทุกรูปแบบ โดยมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงสุด รองลงมาเป็นแบบเน้นการมีส่วนร่วมและแบบนักพัฒนาตามลำดับ ($\bar{x} = 4.47$, $SD = .44$; $\bar{x} = 4.43$, $SD = .45$; $\bar{x} = 4.27$, $SD = .56$)

2) ผลการเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่พฤติกรรมความเป็นผู้นำโดยรวมของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.66$, $p < .01$) โดยเฉพาะพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นสัมพันธ์กับผู้อื่นที่หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ($t = 3.04$, $p < .01$)

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้อย่างต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาให้สูงขึ้น

คำสำคัญ : การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คุณลักษณะความเป็นผู้นำ พฤติกรรมความเป็นผู้นำ

Abstract

The purposes of classroom research were to study and compare leadership characteristics and behaviors of nursing students, on approaching pre and post problem-based learning within 6 weeks in Ethics and Laws in Health Care Profession Subject. Research samples consisted of 67 third-year nursing students in term 2/2557 of the Institute of Nursing, Walailak University. A questionnaire instrument was used to investigate and a test. Reliability of the instruments was at 0.91. Data were collected by the nursing students who answered the questionnaires on pre-post problem-based learning. The data were analyzed by mean, standard derivation, and paired sample t-test.

The results revealed that:

1) The mean score of the leadership characteristics of nursing students before using problem-based learning was high personality, ability and intelligence respectively ($\bar{x} = 4.20$, $SD = .41$; $\bar{x} = 4.19$, $SD = .48$; $\bar{x} = 4.00$; $SD = .61$). The leadership behaviors were high participation style, interpersonal style, and developer style respectively ($\bar{x} = 4.32$, $SD = .49$; $\bar{x} = 4.29$; $SD = .51$, $\bar{x} = 4.12$, $SD = .55$). After using problem-based learning approached, all of leadership characteristics and behaviors were increase, such as high ability, personality, and intelligence respectively ($\bar{x} = 4.32$, $SD = .50$; $\bar{x} = 4.25$, $SD = .46$; $\bar{x} = 4.12$; $SD = .49$) and high interpersonal style, participative style, and developer style respectively ($\bar{x} = 4.47$, $SD = .44$; $\bar{x} = 4.43$; $SD = .45$, $\bar{x} = 4.27$, $SD = .56$).

2) Compared the mean score with pre and post problem-based learning approach indicated that the leadership characteristics was not statistically significant, but the leadership behaviors was significantly higher than before ($t = 2.66$, $p < .01$). Especially, the mean score of interpersonal style was significantly higher than before ($t = 3.04$, $p < .01$).

In conclusion, the finding may indicate the advantages of problem-based learning can promote nursing students to learn and develop their leadership behaviors. Therefore instructors should encourage and apply the problem-based learning in nursing curriculum. Furthermore the leadership behaviors of the nursing students are increase.

Keywords: Problem-based Learning, Leadership characteristics, Leadership behaviors

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	1
บทคัดย่อ.....	2
สารบัญ.....	4
สารบัญตาราง.....	6
บทที่ 1 บทนำ.....	7
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	7
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
คำถามในการวิจัย.....	9
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	12
แนวคิดทฤษฎีเชิงคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำ.....	13
การจัดการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต.....	17
ผลการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	18
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	25
ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	25
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	25
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	29
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	30
คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังทำการ จัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	31
พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังทำการ จัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	31

สารบัญ

	หน้า
เปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษา พยาบาลก่อนและหลังทำการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน	32
ข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษา.....	33
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	35
สรุปผลการวิจัย.....	35
อภิปรายผล.....	36
ข้อเสนอแนะ.....	41
บรรณานุกรม.....	43
ภาคผนวก.....	
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
ภาคผนวก ข การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง.....	51
ภาคผนวก ค แผนการเรียนการสอน.....	56
ภาคผนวก ง โจทย์สถานการณ์ตัวอย่าง.....	60
ภาคผนวก จ การเผยแพร่งานวิจัยในที่ประชุมวิชาการ.....	65
ประวัติผู้เขียน.....	71

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำแนกตามเพศ อายุ และคะแนนเฉลี่ย.....	30
ตารางที่ 2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	31
ตารางที่ 3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	31
ตารางที่ 4	เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	32
ตารางที่ 5	เปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	32
ตารางที่ 6	เสนอผลความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	34

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ที่สามารถเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน สามารถเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จากกระบวนการกลุ่มและการได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในรายวิชาและในหลักสูตรที่กำหนดไว้ การจัดการศึกษาต้องออกแบบให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างลุ่มลึกทั้งในเชิงความรู้และทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ ซึ่งนักศึกษาจะต้องพัฒนาและได้รับการเตรียมพร้อมให้เกิดขึ้นก่อนสำเร็จการศึกษา ได้แก่ ทักษะทางด้านปัญญา คุณธรรมจริยธรรม ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์และการสื่อสาร เพื่อให้บัณฑิตสามารถทำงานเป็นหมู่คณะร่วมกับผู้อื่นได้ในสถานการณ์ต่างๆ มีความสามารถในการเป็นผู้นำ สามารถคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนสามารถรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นได้ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและบริหารจัดการตนเองได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งการจัดการศึกษาที่สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะส่งผลให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองบรรลุตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติได้ (ทศนา แคมมณี, 2554) กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมและกระตุ้นให้นักศึกษาได้แสดงศักยภาพทั้งทางการคิดและการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างทั่วถึงครอบคลุมประเด็นการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนการสอน จัดบรรยากาศการสอน สภาพแวดล้อม สื่อการสอนและคอยเอื้ออำนวยความสะดวกเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ รักการเรียนรู้ ด้วยการชี้นำตนเองในสถานการณ์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปจากเดิม เน้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกเป็นที่ปรึกษา ลดการสอนหน้าชั้นเรียนให้น้อยลงเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น ให้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่ทันต่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่อไปได้ (วิจารณ์ พานิช, 2556)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอีกวิธีหนึ่ง โดยมุ่งให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน โดยจัดให้มีการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย 8-10 คน ใช้โจทย์ปัญหาสถานการณ์ (scenario) เป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาอยากเรียนรู้ (Savery, 2006) มีการแสวงหาความรู้มาแก้ปัญหาตามที่ได้มีการตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกการทำงานเป็นทีม ฝึกการรับฟัง การให้เกียรติประธานและสมาชิกในกลุ่มตามกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอนตั้งแต่ การอธิบายคำศัพท์ยากที่ไม่เข้าใจ การระบุปัญหา การระดมสมอง การวิเคราะห์ปัญหา การสร้างประเด็นการเรียนรู้ การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และการรายงานต่อกลุ่ม (Schmidt and Moust, 2000) ในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะมีอาจารย์ประจำกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ผ่านการอบรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและมีทักษะการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นผู้คอยเอื้ออำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านเนื้อหาสาระ

ความรู้ที่สำคัญและการพัฒนาทักษะทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ที่เหมาะสม (Race & Brown, 2005; Ates & Eryilmaz, 2010) ผู้เรียนจะได้ฝึกการทำงานเป็นทีม ฝึกการเป็นประธาน เลขาธิการ สมาชิกทีม ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในและนอกชั้นเรียน มีการศึกษาค้นคว้าเน้นการชี้นำตนเอง สร้างความรับผิดชอบในกลุ่มและมีการบริหารเวลาตลอดจนการเป็นผู้นำกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเป็นประธานกลุ่มต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ของความเป็นผู้นำในการโน้มน้าวใจ สร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในกลุ่ม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุก คอยจับประเด็นการเรียนรู้จากความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม และเสนอข้อมูลเพื่อให้กลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจเลือกประเด็นการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนการนำเสนอผลการเรียนรู้ต่อกลุ่ม (Alavi, 2002, เกียรติกำจร กุศล และ ฐิติพร ปานมา, 2554; กรมาศ สงวนไทร โอภาส ตันติธำกูร และนันทวัฒน์ พองมณี, 2554) ซึ่งผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพและบทบาทของความเป็นผู้นำจากการได้ฝึกฝนและได้ลงมือปฏิบัติจริงในกระบวนการกลุ่มของการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำอาจติดตัวมาแต่กำเนิดและสามารถสร้างได้จากการได้เรียนรู้และพัฒนาจากการมีประสบการณ์โดยตรง ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555) ที่ต้องการให้บัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เป็นผู้จัดการสุขภาพที่สามารถจัดการข้อมูล เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นผู้มีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการดูแลสุขภาพ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำสามารถสรุปได้ว่าคุณลักษณะความเป็นผู้นำต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในด้านความรู้ความสามารถ มีสติปัญญาไหวพริบดี เฉลียวฉลาด บุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบ มีความสามารถเชิงทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การตัดสินใจและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี สำหรับพฤติกรรมความเป็นผู้นำจะเป็นตัวบ่งบอกการแสดงออกในบทบาทของผู้นำว่าจะเน้นคน เน้นงานหรือทั้งสองอย่าง ซึ่งสามารถแบ่งพฤติกรรมผู้นำออกได้ดังนี้ คือผู้นำแบบมีอำนาจบารมี แบบเน้นการกำกับดูแลใกล้ชิด แบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น แบบเน้นการมีส่วนร่วมและแบบนักพัฒนา ซึ่งผู้นำที่ดีต้องปรับพฤติกรรมตนเองให้เหมาะสมขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะของผู้ร่วมงาน (Bass & Bass, 2008; Hersey, Blanchard, & Johnson, 2001) ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานน่าจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำได้ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ในทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบ ทักษะในการวิเคราะห์และการสื่อสาร ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาพยาบาลศาสตร์ (สภาการพยาบาล, 2556)

สำนักวิชาพยาบาลศาสตรมหาวิทยาลัวยลยลักษณ์ มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน เพื่อสนองความต้องการบุคลากรพยาบาลของประเทศ เน้นการผลิตพยาบาลวิชาชีพที่มีสมรรถนะให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสุขภาพของประชาชน โดยได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรมาอย่างต่อเนื่องในรอบ 5 ปี สำหรับในปีการศึกษา 2557 สำนักวิชาพยาบาลศาสตรจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) และในภาคการศึกษาที่ 2/2557 มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 68 คน ซึ่งรายวิชามีเนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎีจริยศาสตร์ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สิทธิผู้ป่วย คุณค่าและการทำความกระจ่ายของคุณค่า การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยอาศัยหลักกฎหมายและหลักการตัดสินใจเชิงจริยธรรม พฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาล โดยเฉพาะในประเด็นทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการ

ตัดสินใจเชิงจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการพยาบาล การตรงต่อเวลา การรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ เสียสละ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ ซึ่งทีมผู้สอนจะนำวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้เป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยกำหนดสถานการณ์เรียนรู้ในประเด็นกฎระเบียบ กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน การประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ ซึ่งในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานจะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และได้ปฏิบัติจริงในบทบาทความเป็นผู้นำในการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาโจทย์ไปสู่การเรียนรู้ค้นหาคำตอบ เกิดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในภาคทฤษฎี การนำประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติจริงทั้งในโรงพยาบาลและในชุมชนมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยหวังว่าจากวิธีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนี้จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำของผู้เรียน โดยเกิดการแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำให้เห็นชัดได้จากบทบาทในการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ ซึ่งเป็นการบูรณาการงานวิจัยทางด้านการเรียนการสอนเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ก่อนและหลังทำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ

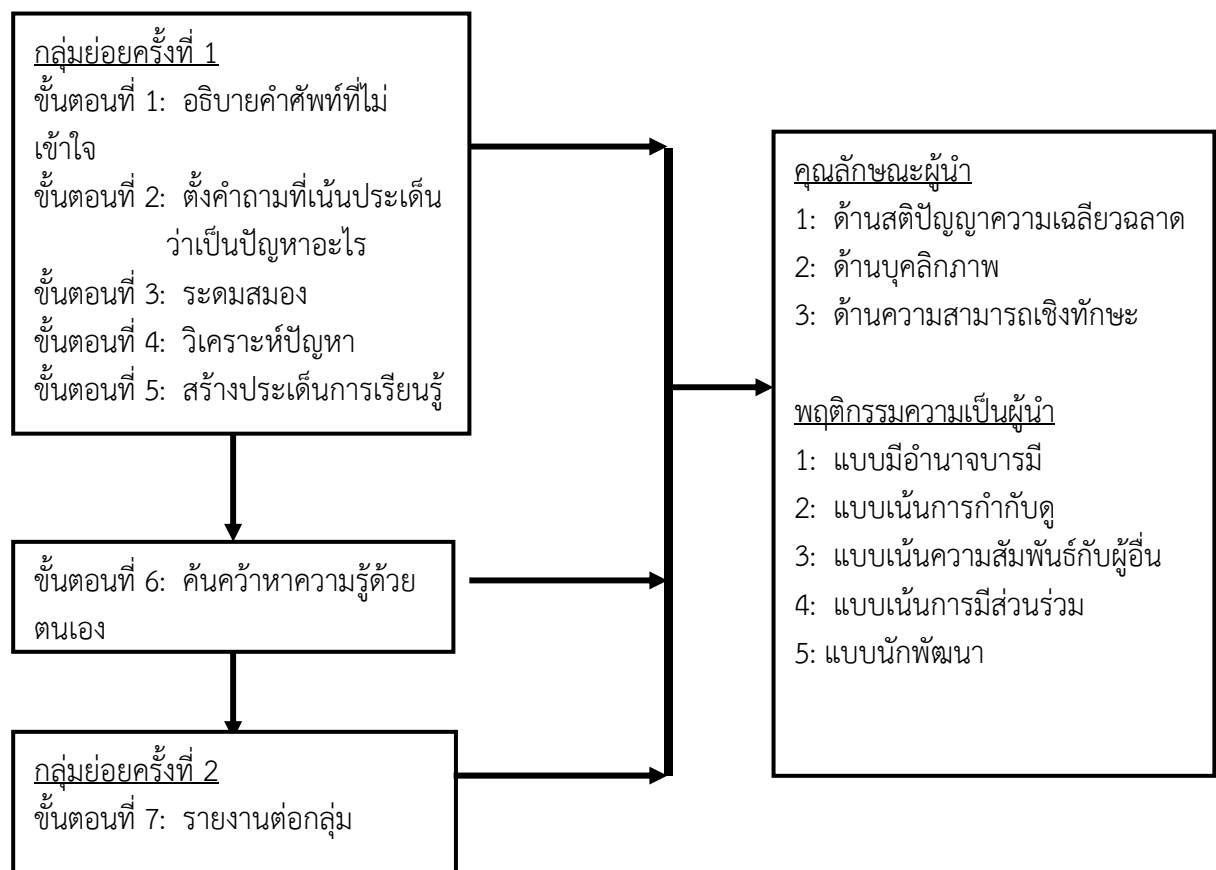
คำถามการวิจัย

1. คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นอย่างไร
2. คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ มีความแตกต่างกัน หรือไม่อย่างไร

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดของสมิทและมอสท์ (Schmidt and Moust, 2000) ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน คือ การอธิบายคำศัพท์หรือข้อความที่ไม่เข้าใจ (clarifying unfamiliar terms) การระบุปัญหา (problem definition) การระดมสมอง (brainstorm) การวิเคราะห์ปัญหา (analyzing the problem) การสร้างประเด็นการเรียนรู้ (formulating learning issues) การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) และการนำเสนอข้อมูลผลการศึกษากลุ่ม (reporting) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย (small group) โดยใช้โจทย์สถานการณ์ปัญหาเป็นเครื่องมือให้นักศึกษาได้มีการอภิปรายโดยนำความรู้เดิมที่มีอยู่และต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ที่เฉพาะเจาะจง โดยมี

กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีมในกลุ่มย่อย นักศึกษาต้องรับผิดชอบในการที่จะต้องเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และตัดสินใจในการแสวงหาความรู้เพื่อต่อเติมความเข้าใจให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (Ates and Eryilmaz, 2010) โดยมีอาจารย์เป็นผู้คอยสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและเอื้ออำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้มีการอภิปรายปัญหาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น (Race & Brown, 2005) ส่วนนักศึกษาจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในกลุ่มย่อยของตนเอง ทำการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้แสวงหาด้วยตนเอง เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นมา ซึ่งการประเมินความสามารถของนักศึกษาที่ได้เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้นักศึกษาเกิดความสามารถต่อการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ด้วยตนเอง รวมทั้ง รับผิดชอบความคิดเห็นและทำงานร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งนักศึกษาต้องปรับเปลี่ยนกันทำหน้าที่เป็นประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามบทบาทที่ได้รับในแต่ละครั้งของกระบวนการกลุ่ม เป็นการฝึกให้นักศึกษาได้แสดงศักยภาพของตนเองในการเป็นผู้นำและผู้ร่วมทีมทั้งในเชิงคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่เหมาะสมกับสถานการณ์โดยคำนึงถึงสมาชิกในกลุ่มร่วมด้วย เพื่อให้กระบวนการกลุ่มสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิการวิจัย ได้ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาการวิจัยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ มุ่งศึกษาเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3

ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการวิจัยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ ภาคการศึกษาที่ 2/2557 สำนักวิชา
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

นิยามศัพท์

การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) หมายถึง การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดให้เป็นกลุ่มย่อย 8-10 คน ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการสืบค้นหาคำตอบของปัญหามาจากโจทย์สถานการณ์ (Scienario) โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน คือ 1) การอธิบายคำศัพท์หรือข้อความที่ไม่เข้าใจ (clarifying unfamiliar terms) 2) การระบุปัญหา (problem definition) 3) การระดมสมอง (brainstorm) 4) การวิเคราะห์ปัญหา (analyzing the problem) 5) การสร้างประเด็นการเรียนรู้ (formulating learning issues) 6) การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) และ 7) การนำเสนอข้อมูลผลการศึกษากลุ่ม (reporting)

คุณลักษณะความเป็นผู้นำ (Leadership characteristic) หมายถึง ลักษณะโดดเด่นของผู้เป็นผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านสติปัญญาความเฉลียวฉลาด (Intelligent) 2) ด้านบุคลิกภาพ (Personality) และ 3) ด้านความสามารถทางทักษะ (ability)

พฤติกรรมความเป็นผู้นำ (Leadership behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้เป็นผู้นำแสดงออกให้บุคคลรับรู้มี 5 แบบ คือ 1) แบบมีอำนาจบารมี (charismatic style) 2) แบบเน้นการกำกับ (Directing style) 3) แบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal style) 4) แบบเน้นการมีส่วนร่วม (Participative style) และ 5) แบบเน้นพัฒนา (Developer style)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักศึกษาได้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและทักษะในการเรียนรู้แบบ Problem-based learning สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองในการเรียนแบบ Problem-based learning กับการเรียนรายวิชาอื่นๆ ต่อไป
2. นักศึกษาได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและการศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
3. นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษาและอาจารย์ในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาต่างๆ ของ สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และนำไปถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดอบรมการพัฒนาอาจารย์ใหม่และอาจารย์ที่สนใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษาให้มีความเป็นผู้นำ มีกระบวนการเรียนรู้การทำงานเป็นทีมได้ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning: PBL)

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรูปแบบหนึ่งที่ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม โดยเริ่มจากการที่ผู้สอนได้ใช้โจทย์ปัญหา (problem หรือ scenario) เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตั้งแต่การวิเคราะห์สถานการณ์ การระบุประเด็นปัญหาสำคัญ การระดมสมอง การวิเคราะห์ปัญหาให้เกิดความลุ่มลึกขณะมีการอภิปรายร่วมกันเพื่อค้นหาสาเหตุและกลไกของการเกิดปัญหาในมิติต่างๆ รอบด้าน การตั้งประเด็นการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และการนำเสนอผลการเรียนรู้ต่อกัน (Ates and Eryilmaz, 2010; Ozturk, Muslu, & Dicle, 2008) โดยใช้โจทย์ปัญหาสถานการณ์ (Scienario) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โจทย์ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาได้นำความรู้เดิมและเสริมความรู้ใหม่ในกระบวนการกลุ่ม “Scienario” ก็คือรายละเอียดของสถานการณ์จริงซึ่งประกอบด้วยปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งหรือหลายๆ ปรากฏการณ์ที่ต้องการคำอธิบายเพื่อทำความเข้าใจ อาจจัดทำในรูปแบบของสถานการณ์บรรยาย คำสนทนา ภาพประกอบสถานการณ์กรณีศึกษา ซึ่งบาร์เรล (Barell, 2007) กล่าวว่า โจทย์สถานการณ์ คือ เรื่องราวที่ยังไม่สามารถอธิบายหรือแก้ปัญหาด้วยความรู้ขณะนั้น โจทย์สถานการณ์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสงสัย ทำลายในการสืบค้นข้อมูลเพื่อหาคำตอบหรือคำอธิบายเพื่อตอบประเด็นปัญหาที่สงสัย ดังนั้นนักศึกษาจะมีคำถามเกิดขึ้นหลังจากได้อ่านโจทย์สถานการณ์ร่วมกัน โจทย์สถานการณ์ (Scienario) จะแตกต่างจากแบบฝึกหัดท้ายบทที่อาจารย์กำหนดไว้ แต่โจทย์สถานการณ์จะไม่ใช้คำถามที่สามารถตอบโจทย์ได้ทันที แต่เป็นเรื่องราวที่สัมพันธ์กับสถานการณ์จริงที่ต้องการการอธิบาย การทำความเข้าใจ ตกลงใจ ตัดสินใจ การอภิปรายโต้แย้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้นหรือคาดคะเนสมมติฐานที่จะนำไปสู่การกำหนดประเด็นการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้และการนำเสนอผลการเรียนรู้ต่อไป

กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning: PBL)

มีการจัดการเรียนเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิก 8 - 10 คน ผู้เรียนต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ โดยจะมีการเลือกประธาน เลขานุการ ในกลุ่มขึ้นเพื่อจะทำให้กระบวนการกลุ่มได้ดำเนินการไปได้ในแต่ละขั้นตอน และใช้กระบวนการกลุ่มในแต่ละขั้นตอน โดยอาจารย์ประจำกลุ่มจะมีการจัดเตรียมโจทย์สถานการณ์สำหรับนักศึกษา และเตรียมสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีขั้นตอนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบทั้ง 7 ขั้นตอน (7-step) ในกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอน ได้แก่ การอธิบายคำศัพท์หรือข้อความที่ไม่เข้าใจ (clarifying unfamiliar terms) การระบุ/ตั้งปัญหา (problem definition) การระดมสมอง (brainstorm) การวิเคราะห์ปัญหา (analyzing the problem) การสร้างประเด็นการเรียนรู้ (formulating learning issues) การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) และการรายงานต่อกัน (reporting) ในแต่ละขั้นตอนจะมีประธานจะเป็นผู้นำในการกำกับควบคุม กระตุ้นกลุ่มและสรุปประเด็นสำคัญๆ จากความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม โดยมีอาจารย์ประจำกลุ่มทำบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ คอยกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มอย่างทั่วถึงและราบรื่น ดูแลให้มีการอภิปรายครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละโจทย์ปัญหา (problem หรือ scenario) ตลอดจนมีการเตรียมข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้

กระบวนการเรียนรู้ด้วยการกำกับตนเองเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (Azer, 2009; Race & Brown, 2005) การเรียนรู้แบบนี้ มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การทำงานเป็นทีมในกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนานักศึกษาให้สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองซึ่งนักศึกษาจะได้ฝึกฝนการเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีความหมาย ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในกระบวนการกลุ่มเมื่อมีการอภิปรายที่ได้แย้งเกิดขึ้น (Dolmans, Grave, Wolphagen & Vleuten 2005; ทิศนา แคมมณี, 2554; เกียรติกำจร กุศล และ จูติพร ปานมา, 2554) Newman (2005) ได้สรุปว่าลักษณะของการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีลักษณะที่สำคัญคือ อาจารย์ทำบทบาทเป็นผู้คอยเอื้ออำนวยความสะดวกให้การเรียนรู้ของนักศึกษาเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ใช้กระบวนการกลุ่มในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ มีโจทย์สถานการณ์เป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย และมีการประเมินกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา คือ เกิดความตระหนักรู้จากการฟังแบบคิดวิเคราะห์ ทักษะการประเมินตนเอง การจัดการปัญหา การวางแผนการทำงาน การจัดการต่อความเปลี่ยนแปลง การคิดอย่างมีเหตุผล มีผล คิดแบบวิจารณ์ญาณและคิดสร้างสรรค์ (Yuan, Willams, & Fan, 2008; Lee & Brysiewicz, 2009; Khatiban, & Sangestani, 2014; Yaun, Kunaviktikul, Klunklin, & Williams, 2006)

แนวคิดทฤษฎีเชิงคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

แนวคิด ทฤษฎีเชิงคุณลักษณะ (Traits Theory)

เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะประจำตัวของการเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะต่างกับผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เป็นผู้นำอาจติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดหรือสร้างขึ้นภายหลังก็ได้ คุณลักษณะที่สร้างขึ้นในภายหลังนั้นได้มาจากการเรียนรู้ ฝึกฝน ประสบการณ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น บุคลิกภาพ อุปนิสัย สติปัญญา ความสามารถในการบริหารและการเป็นผู้นำ วุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ ความเป็นผู้นำ การมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การมีอารมณ์ขัน การมีความรับผิดชอบ การมีความตั้งใจสูง มีความยุติธรรม เป็นธรรมและใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชา (Bass & Bass, 2008) ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำได้อธิบายคุณลักษณะดีและสำคัญของความเป็นผู้นำของผู้เป็นผู้นำ มีดังต่อไปนี้ (อมร สุวรรณนิมิตร, 2553)

1. ด้านสติปัญญา ผู้นำมีความสามารถในการตัดสินใจ การสั่งการที่ดี มีความรู้ สามารถอธิบายหรือสอนผู้อื่นให้เข้าใจได้ง่าย สามารถใช้การติดต่อสื่อสารที่ดี สามารถวิเคราะห์ หยั่งรู้ และฉลาดพอที่จะสังเคราะห์หรือตีความสารสนเทศ การกำหนดวิสัยทัศน์และการแก้ปัญหาได้ดี
2. ด้านบุคลิกภาพ ผู้นำจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถจะปรับตัวได้ดี มีความตื่นตัว สร้างสรรค์ มีความเป็นอิสระ สามารถในการประสานงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถที่จะร่วมมือกับบุคคลได้ทั้งในและนอกองค์กร
3. ด้านความสามารถ ผู้นำสามารถที่จะสร้างความร่วมมือ เป็นที่ยอมรับและมีบารมี มีทักษะทางสังคม มีความรู้ในเรื่องงานในหน้าที่ สามารถรับผิดชอบสูง มีส่วนร่วมกับสังคม สามารถที่จะเป็นตัวแทนกลุ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และกระตุ้นผู้อื่นให้เกิดมีศักยภาพในการทำงาน สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีทางเลือกไปตามความต้องการของสังคม

4. ด้านแรงจูงใจ ผู้นำจะมีความพยายามในการทำงานที่ทำให้งานบรรลุเป้าหมายความสำเร็จที่สูงขึ้นๆ เปรียบเหมือนมีความทะเยอทะยาน มีพลังในการทำงาน ดูเหมือนทำงานโดยไม่มีความเหน็ดเหนื่อย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่เสมอ ลักษณะเหมือนชอบในอำนาจ ชอบให้เกิดความสำเร็จ เป็นผู้มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะนำผู้อื่น ผู้นำมีความต้องการที่จะมีอิทธิพลในการนำผู้อื่น พร้อมทั้งจะรับผิดชอบและมีการจูงใจที่ดีในการทำงานและการแก้ไขปัญหา เป็นผู้มีความหวังโดยจะมองมุ่งไปข้างหน้าตลอดเวลา

5. ด้านอารมณ์ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีอารมณ์มั่นคงสามารถที่จะปรับและควบคุมอารมณ์ได้ดี มองโลกในแง่ดี มีความซื่อสัตย์ มีศักดิ์ศรี ผู้นำต้องสร้างความไว้วางใจ ทำให้เกิดความความน่าเชื่อถือ แสดงออกด้วยโดยมีความเสมอต้นเสมอปลายในการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งเป็นคนใจกว้างและเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้

นอกจากนี้ บาสส์และบาสส์ (Bass & Bass, 2008) ได้เสนอคุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ

1. คุณลักษณะทางด้านสติปัญญา ได้แก่ การมีไหวพริบ ปฏิภาณดี มีความรอบคอบ มีเหตุผล มีความรู้ ความเด็ดขาดและความราบรื่นในการใช้ความคิดตลอดจนการตัดสินใจ

2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว มีความตื่นตัว มีคุณธรรม ยุติธรรม ไม่ยึดติดกับระเบียบประเพณีที่ปฏิบัติกันมา

3. คุณลักษณะด้านความสามารถ ได้แก่ ความสามารถในการร่วมมือกับผู้อื่น ความสามารถที่ได้รับการยกย่อง เป็นที่ยอมรับ และการมีเคล็ดลับในการจัดการ

จะเห็นได้ว่าจากแนวคิดทฤษฎีเชิงคุณลักษณะได้มีการกล่าวเน้นถึงคุณสมบัติ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ ซึ่งอาจได้มาแต่กำเนิดและสามารถที่จะเรียนรู้ได้ในภายหลัง จากการเรียนรู้ การสะสมประสบการณ์และการฝึกฝน ทำให้ผู้นำมีคุณลักษณะที่โดดเด่นกว่าบุคคลทั่วไปในด้านต่างๆ จนทำให้บุคคลทั่วไปหรือผู้ร่วมงานมีความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา มีความยินดีร่วมมือและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจเป็นอย่างดี

แนวคิดทฤษฎีเชิงพฤติกรรม (Behavior Theory)

ทฤษฎีพฤติกรรม มุ่งศึกษาว่าผู้นำทำอะไรและเขาทำอย่างไร มีความเชื่อว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะใช้พฤติกรรมบางอย่างเพื่อที่จะนำบุคคลและกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ของผู้นำเป็นสิ่งที่เรียนรู้กันได้ บุคคลที่ได้รับการฝึกฝนให้มีพฤติกรรมของความเป็นผู้นำที่เหมาะสมจึงจะเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพได้ ผู้นำแบบที่มักทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Effective) ส่วนใหญ่มีแบบของพฤติกรรมความเป็นผู้นำเป็นดังนี้คือ ผู้นำนักพัฒนา นักบริหาร นักปฏิบัติตามระบบและนักเผด็จการมีศิลป์ สำหรับผู้นำแบบที่มักทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพ (Ineffective) ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเป็นดังนี้คือ ผู้นำนักบุญ ผู้นำแบบประนีประนอม ผู้นำที่ชอบเลี้ย้งงานและผู้นำเผด็จการ (Anna & Brown, 1998)

บาสส์ (1985) ได้แบ่งแบบของความเป็นผู้นำ ไว้ 2 ประเภท คือ ภาวะผู้นำเหนือรูปแบบและภาวะผู้นำแบบปฏิสัมพันธ์ ดังนี้คือ 1) ภาวะผู้นำเหนือรูปแบบ (Transformational Leadership) อาจเรียกว่าภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป ส่วนใหญ่ผู้นำเน้นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การทำงานสำเร็จ มีการใช้แรงจูงใจในการยกระดับความต้องการของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้น ให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยผู้นำอาจใช้อำนาจบารมี คำนึงถึงเอกลักษณ์ของความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้วิธีกระตุ้นระดับสติปัญญาของผู้ร่วมงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานเห็นบทบาทของตนเองชัดเจนขึ้น และ 2) ภาวะผู้นำเชิงปฏิสัมพันธ์หรือเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) ผู้นำจะเป็นผู้กำหนดบทบาทของผู้ร่วมงานไว้ชัดเจน แต่เน้นคำนึงถึงความต้องการของผู้ร่วมงาน มีการสื่อสารระหว่างผู้นำและ

ผู้ร่วมงานอยู่ตลอดเวลา เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ผู้นำเป็นผู้สนับสนุน กระตุ้นให้กำลังใจ ให้รางวัล ยกย่องชมเชยตามสถานการณ์ (Bass & Bass, 2008)

ทฤษฎีความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ (Situational Leadership Theory)

แนวคิด ทฤษฎีความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ มีความเชื่อว่า ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ควรจะคำนึงถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ทั้งสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและสถานการณ์ที่มีผลกระทบโดยอ้อมภายในสถานการณ์บางอย่าง รูปแบบความเป็นผู้นำอย่างหนึ่งอาจจะดีที่สุด แต่ในสถานการณ์อื่นๆ อาจจะไม่ดีที่สุดขึ้นกับปัจจัยที่เฉพาะเจาะจงภายในสถานการณ์แต่ละอย่าง

ทฤษฎีความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ของเฮอร์เชย์และเบลนชาร์ด (Hersey and Blanchard, 1988) ทฤษฎีความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ (Situational Theory) แนวคิดทฤษฎีนี้เริ่มแรกถูกเรียกว่าเป็นทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงวงจรชีวิต (Life Cycle Theory of Leadership) ทฤษฎีนี้จะช่วยให้ผู้นำหรือผู้บริหารประเมินความพร้อมของผู้ใต้บังคับบัญชาและทำการปรับสไตล์ความเป็นผู้นำของตนเอง ให้เข้ากับระดับวุฒิภาวะและความพร้อมของผู้ใต้บังคับบัญชา (Maturity Level) สำหรับในเรื่องความพร้อมจะพิจารณาจากความสามารถและความเต็มใจ ซึ่งความสามารถนั้นจะเน้นความพร้อมด้านงาน รวมถึงความสามารถด้านทักษะความรู้ และประสบการณ์ที่ต้องใช้กับงาน ส่วนความเต็มใจ จะดูในเรื่องความพร้อมทางจิตใจ ความเชื่อมั่น ความผูกพันและแรงจูงใจที่จำเป็นต่อการทำงานให้สำเร็จ (Hersey, Blanchard & Johnson, 2001)

ในการใช้ความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ ตามแนวความคิดนี้ จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

1. ตัวผู้นำ (Leader) คือต้องพิจารณาถึงศักยภาพ บทบาท หน้าที่ ตำแหน่ง คุณลักษณะเฉพาะ แบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมา (Style) ผู้นำจะต้องรู้จักวิเคราะห์ตัวเองและปรับตนเองให้เหมาะสม
2. ตัวผู้ตาม (Followers) คือการที่ผู้นำจะเลือกใช้แบบของความเป็นผู้นำชนิดใดต้องพิจารณาเกี่ยวกับตัวผู้ตามในด้านวุฒิภาวะ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 อย่างคือ ระดับของความต้องการความสำเร็จ ความสามารถ การศึกษา ความเต็มใจที่จะยอมรับ ความรับผิดชอบในงานที่จะได้รับมอบหมาย สุดท้ายคือประสบการณ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา
3. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง (Situations) โดยพิจารณาจากระดับวุฒิภาวะ (maturity level) ของผู้ตามหรือผู้ร่วมงาน โดยจะคำนึงถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานและสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกัน (Task & Relationship)

การจะเป็นผู้นำที่ดีต้องสามารถวินิจฉัยสถานการณ์ต่างๆได้และสามารถปรับพฤติกรรมความเป็นผู้นำของตนเอง (Leadership style) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ด้วย โดยเขาได้เสนอแบบของความเป็นผู้นำ (Leadership style) ไว้เป็น 4 ลักษณะ (Dimension) คือ

แบบที่ 1 แบบสั่งการ ผู้นำจะใช้ความคิดเห็นของตนเองเป็นหลักในการสั่งงานให้แก่ผู้ร่วมงาน โดยมุ่งเน้นเพื่อให้งานออกมามีตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ผู้นำแบบนี้จะเน้นงานสูงแต่เน้นคนต่ำ

แบบที่ 2 แบบชี้แนะแนวทาง ขยายแนวความคิด ผู้นำจะมีแนวความคิด มองเห็นแนวทางในการปฏิบัติ แต่จะไม่สั่งการให้ผู้ร่วมงานทำตาม แต่จะเสนอความคิดไว้ให้เป็นแนวทาง ส่วนการที่จะกระทำหรือไม่นั้นผู้ร่วมงานจะต้องนำไปพิจารณา หาทางเลือก ด้วยตนเอง ผู้นำแบบนี้จะเน้นงานสูงและเน้นคนสูง

แบบที่ 3 แบบมีส่วนร่วม ผู้นำแบบนี้จะให้โอกาสแก่ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะปรึกษาหารือ วางแผนในการบริหารจัดการร่วมกัน ผู้นำแบบนี้จะเน้นคนสูงแต่เน้นงานต่ำ

แบบที่ 4 แบบมอบอำนาจ ผู้นำจะใช้วิธีการมอบหมายงาน กระจายงานให้แก่ผู้ร่วมงาน ผู้นำแบบนี้จะเน้นงานต่ำและเน้นคนต่ำ คือ ไม่เน้นทั้งสองอย่าง มักใช้ได้ในกรณีที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีวุฒิภาวะ มีความพร้อมที่จะทำงาน สนุกกับการทำงาน และมี ศักยภาพการทำงานสูงถึงจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรสามารถดำเนินไปได้ (Hersey, Blanchard & Johnson, 2001)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรเน้นคุณลักษณะของภาวะความเป็นผู้นำ คือ คุณลักษณะของผู้ที่มีพลังความสามารถสูง ทนต่อความเครียดได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีการควบคุมภายในตนเองได้ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีทักษะในการจูงใจผู้อื่น และมีความต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ได้กระทำไป (Yukl, 2006) นอกจากนี้คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่สามารถพัฒนาได้อย่างดีมีความสัมพันธ์กับลักษณะของผู้ร่วมงานที่มีความผูกพันต่อองค์กรและลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายในบทบาทความรับผิดชอบ (Leroy, Palanski & Simons, 2012)

เรมวอล นันท์ศุภวัฒน์ และอรอนงค์ วิชัยคำ (2553) ได้ศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้นำในนักศึกษาพยาบาลระดับบัณฑิตศึกษา ใช้แบบวัดสมรรถนะภาวะผู้นำซึ่งดัดแปลงจากแบบวัดของเบนนิส (Bennis, 2003) พบว่าหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ทำให้สมรรถนะความเป็นผู้นำแตกต่างกัน โดยที่สมรรถนะภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาลในระดับบัณฑิตระหว่างหลักสูตรแผน ก และแผน ข มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยแผน ข มีค่าเฉลี่ยมากกว่าแผน ก

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้เป็นผู้นำที่อาจมีมาแต่กำเนิด หรือเกิดจากการได้เรียนรู้และจากการถูกเลี้ยงดู ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่สำคัญโดดเด่น 3 ด้าน ได้แก่

1. ลักษณะทางด้านสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด (Intelligent characteristics) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้นำจะต้องเป็นคนมีสติปัญญา ไหวพริบและปฏิภาณดี มีความรอบรู้สามารถใช้ข้อมูลและนำความรู้ไปพูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มได้ สามารถแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการวางแผนการทำงาน มีโลกทัศน์ (Vision) มองการณ์ไกล มีความคิดเชิงวิเคราะห์และมีการไตร่ตรองอย่างสมเหตุสมผล

2. ลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ (Personality characteristic) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้นำจะต้องมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงไม่เป็นโรคป่วยกระเสาะกระแสะ มีอารมณ์ที่มั่นคง ไม่หงุดหงิดหรือโมโหง่าย สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความจริงจังมุ่งมั่นในการทำงาน จนเป็นที่ไว้วางใจทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวของผู้คนที่เกี่ยวข้อง มีความอดทน อดกลั้นต่อปัญหาหรือความตึงเครียดต่างๆ มีระเบียบวินัยในการทำงานและยินดีที่จะอุทิศเวลาส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เป็นคนมองโลกในดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่ถูกใจผู้อื่นบ้าง แต่อย่างไรก็ตามผู้นำก็รับฟังความคิดเห็นที่มีคุณค่าของบุคคลอื่นด้วย

3. ลักษณะทางด้านความสามารถเชิงทักษะ (Ability characteristics) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้นำจะต้องมีทักษะด้านการสื่อสารที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทั่วไป สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ มีความสามารถในการเจรจาต่อรองเพื่อประสานประโยชน์แก่ส่วนรวม สามารถพูดจาติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ชัดเจน มีเทคนิคในการวางแผนการทำงานที่ดี สามารถเป็นผู้นำกลุ่มและบริหารจัดการกับสมาชิกในกลุ่มได้

ส่วนพฤติกรรมความเป็นผู้นำเป็นกิจกรรมที่ผู้นำแสดงออกมาในลักษณะต่างๆ เป็นรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นผู้นำแสดงออกมาในลักษณะต่างๆ ที่อาจเป็นกิริยาหรือกิจกรรมของผู้นำ โดยผู้นำจะมีรูปแบบของพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำแบบมีอำนาจบารมี (Charismatic leader) เป็นผู้นำที่มีบุคลิกแสดงออก เป็นที่น่าเชื่อถือ ให้เกิดศรัทธา ปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ มีบุคลิกท่าทางที่โน้มน้าว จูงใจผู้อื่นให้เชื่อถือ และปฏิบัติตามได้ ทำให้ผลการปฏิบัติงานประสบความสำเร็จได้อย่างต่อเนื่อง และมักจะเป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งแก่บุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี

2. ผู้นำแบบเน้นการกำกับดูแล (Directing leader) เป็นผู้นำที่คอยติดตาม ประเมินผลในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ มีการตัดสินใจด้วยความรอบคอบต่อเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้กิริยาในรูปแบบการสั่งการมากเกินไปในขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่ม แต่ในการกำกับดูแลผู้อื่นนั้นผู้นำแบบนี้สามารถทำให้กลุ่มทำงานกลุ่มทำได้อย่างต่อเนื่อง

3. ผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal leader) เป็นผู้นำที่ให้ความใส่ใจในเรื่องขวัญกำลังใจของผู้อื่น มีความตระหนักในความต้องการของผู้อื่น มีความเป็นกันเองและเป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น ให้โอกาสบุคคลที่อาจทำผิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และให้เกียรติบุคคลอื่นๆโดยการยกย่องให้ทัดเทียมกับตนเอง

4. ผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วม (Participative leader) เป็นผู้นำที่มุ่งเน้นส่งเสริมการสร้างทีมงานในบรรยากาศที่อบอุ่น ผ่อนคลาย ให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันวางแผนและพัฒนางานของกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็นตามความเหมาะสม มีการกระจายความรับผิดชอบงานให้แก่ผู้ทำงานร่วมกัน และคอยเอื้ออำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุและอุปกรณ์ให้กับกลุ่มอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

5. ผู้นำแบบนักพัฒนา (Developer leader) เป็นผู้นำที่มีความคาดหวังสูงในผลการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ผู้นำจะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นตั้งใจและรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย คอยกระตุ้นให้มีการคิดที่หลากหลายเพื่อจะได้แนวทางเลือกอย่างเหมาะสม และชี้แนะแนวทางในการทำงานให้แก่กลุ่มเพื่อให้ทำงานได้ดีมากขึ้น

การจัดการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

สาขาพยาบาลศาสตร์ ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้เป็น 6 ด้าน ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาพยาบาลศาสตร์ ดังนี้คือ มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ จะเห็นว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเรื่องความเป็นผู้นำของนักศึกษาจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลายทักษะด้วยกัน ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะทางปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) เชื่อว่าบุคคลมีศักยภาพในการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และบุคคลมีปฏิสัมพันธ์เชิงพลวัตกับสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สุขภาพเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต และการพัฒนาพยาบาลเป็นผู้นำการจัดการระบบสุขภาพ มีบทบาทในการสร้างเสริมดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เพื่อให้บุคคล ครอบครัวและชุมชน ได้นำทรัพยากรและศักยภาพของตนทำให้เกิดสุขภาวะท่ามกลางความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม

การศึกษาพยาบาลเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้างพยาบาลที่มีคุณภาพ มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย มีทัศนคติกว้างไกล มีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตระหนักในสิทธิของบุคคล มีจิตสำนึกสาธารณะ และมีชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข เป็นนักวิชาการและนักปฏิบัติที่สามารถบูรณาการความรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างนวัตกรรมทางการพยาบาลที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการระดับสากล

การจัดการเรียนการสอนวิชา “จริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ” สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 เป็นรายวิชาทฤษฎีในหมวดวิชาชีพ จำนวน 0.5 หน่วยกิตเนื้อหารายวิชาประกอบด้วย ทฤษฎีจริยศาสตร์ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สิทธิผู้ป่วย คุณค่าและการทำความกระจำของคุณค่า การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยอาศัยหลักกฎหมายและหลักการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมการเรียนรู้คือ เมื่อเรียนจบวิชานี้ นักศึกษาสามารถ 1) อธิบายแนวคิดทางจริยธรรมและทฤษฎีทางจริยศาสตร์ได้ 2) วิเคราะห์ลักษณะและประเภทกฎหมายทั่วไป กฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางสุขภาพได้ 3) ระบุความสำคัญของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จริยศาสตร์ จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพและกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก สิทธิผู้ป่วย และสิทธิพยาบาลในการให้บริการสุขภาพได้ 5) อธิบายแนวคิด หลักการความสำคัญของคุณค่า และขั้นตอนการทำความกระจำคุณค่าได้ 6) วิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในสังคมและในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาล กฎหมายวิชาชีพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางเลือกในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้ 7) ออกแบบการจัดโครงการจิตอาสาในการพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อชุมชนและสังคมโดยยึดหลัก PDCA สามารถสะท้อนคุณค่าของตนเองจากการทำโครงการจิตอาสาและวิเคราะห์ผลกระทบจากผลการจัดโครงการได้ 8) มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม และ 9) สามารถคิดวิเคราะห์เชิงตรรกะคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณได้ รวมทั้งการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ผลการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

เป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่างๆ และเป็นการสนองตอบวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และหลักการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เองโดยอิสระ แต่ผู้สอนต้องจัดการ ดูแลชี้แนะให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะที่ต้องนำไปใช้ต่อไปในอนาคต ได้แก่ ทักษะ 3Rs, 8Cs และ 2Ls (วิจารณ์ พานิช, 2556) ซึ่งทักษะ 3Rs ประกอบด้วยทักษะ การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) การคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ (Arithmetic) ทักษะ 8Cs ประกอบด้วยทักษะ การคิดแบบมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (Critical thinking และ Problem solving) การคิดสร้างสรรค์ (Creative and innovation) การมีส่วนร่วมการทำงานเป็นทีมและการนำทีม (Collaboration, teamwork and leader) การมีความรู้เข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมต่างๆ (Cross-cultural understanding) มีทักษะในการติดต่อสื่อสารได้หลากหลายภาษา การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Communication, information and media literacy) มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และการสืบค้นข้อมูล (Computing and media literacy) ทักษะการเรียนรู้เรื่องอาชีพและเรื่องต่างๆที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดตัว (Career and learning self-relevance)

และการเรียนรู้ที่จะรับการเปลี่ยนแปลง (Change) สำหรับ 2Ls หมายถึง ให้เกิดทักษะในการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ที่จะเรียนรู้เรื่องอื่นๆ ต่อไป (Learning) และการเรียนรู้ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership)

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการต่างๆที่ได้้นำ การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้ในการเรียนการสอนแล้วสรุปผลที่ดี ได้แก่ มัณฑรา ธรรมบุศย์ (2550) กล่าวว่า โดยภาพรวมแล้วการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นเป็นรูปแบบการสอนที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ดีมากที่สุดวิธีหนึ่ง เพราะสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น นอกจากนี้ การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต (lifelong process) ในขณะที่ อานภาพ เลชะกุล (2555) ได้กล่าวสนับสนุนว่า การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นเป็นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult learning) ซึ่งผู้เรียนจะกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของตนเอง และการเรียนรู้นั้นต้องมีความหมายนำไปใช้ได้ เป็นการเรียนที่ทำให้ตอบสนองแนวความคิดการสร้างความรู้ (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ตั้งคำถามจากโจทย์ปัญหา ได้ผ่านกระบวนการคิดและสะท้อนกลับ เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและเพื่อนในกลุ่ม เน้นการเรียนเชิงรุก (Active learning) ที่ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน (Collaborative learning) ซึ่งจะนำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบหรือการสร้างความรู้ใหม่บนฐานความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีมาก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการสร้างเงื่อนไขสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้สิ่งใหม่จะได้ผลดียิ่งขึ้นถ้ามีการเชื่อมโยงหรือเกิดจากการกระตุ้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน (Activation of prior knowledge) อีกทั้งเป็นการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริงหรือประสบการณ์ตรง (จากโจทย์ปัญหา) จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น (Encoding specificity) และจากการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนในกลุ่มย่อย ผู้เรียนได้แสดงออก แสดงความคิดเห็นหรือการอภิปรายถกเถียงกันและกันทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งนั้นได้ดีมากขึ้น ซึ่ง อนิรุทธิ์ สติมัน (2555) กล่าวว่า การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะช่วยพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา ร่วมกันของผู้เรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด การค้นคว้าหาความรู้ การสื่อสารและการแก้ปัญหา

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป้าหมายในการจัดให้มีการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ส่วนใหญ่เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่างๆ ที่จะนำไปใช้ในการเพื่อการเรียนรู้ การปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาล และการใช้ชีวิตในสังคมต่อไป ซึ่งทักษะที่สำคัญและพบได้บ่อยหลังการเรียนรู้โดยวิธีใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์หรือคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving) การใช้เหตุผล (Reasoning) การวางแผน (Planning skill) ทักษะการสื่อสารและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ (Communication, interpersonal, and relationship skill) ทักษะการมีส่วนร่วมในการอภิปราย (Participation in discussion) การทำงานเป็นทีมและการประสานงาน (Teamwork and cooperation) ทักษะในการศึกษาค้นคว้าการเรียนรู้โดยอิสระ (Independent study, autonomous learning and self-direct learning) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ (Greater sense of personal responsibility) ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการนำเสนอหรือการตอบคำถาม (increase self-confidence) และพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำมากยิ่งขึ้น (Leadership skills) (Alghasham, 2012; Ustun,

2006; Lee & Brysiewicz, 2009; Yuan, Williams, & Fan, 2008; Roh et al., 2014; Yuan et al., 2008; Prince et al., 2005; Khatiban & Sangestani, 2014) ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

เกียรติกำจร กุศล อิดารัตน์ กำลังดี และจิราภรณ์ สรรพวิรวงศ์ (2548) ศึกษาสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2544 เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาตามการรับรู้ของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา โดยทำการประเมินสมรรถนะ 8 ด้าน คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่น คุณธรรมจริยธรรม ภาษาและเทคโนโลยี การปฏิบัติการพยาบาล วิชาการและวิจัย การบริหารจัดการ การพัฒนาตนเอง วิชาชีพและสังคมและด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ตามการรับรู้ของตนเอง เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยจากเพื่อนร่วมงานสูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยจากตนเองและผู้บังคับบัญชา

ประภาศรี พรหมประกาย และศิวพร ธุระงาน (2552) ได้ศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานและการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการเสริมสร้างมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจต่อการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานและใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการเสริมสร้างมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบ TQF มีค่าเฉลี่ยระดับมากทั้ง 5 ด้าน นอกจากนี้การสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานและใช้ปัญหาเป็นฐาน มีส่วนเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมากที่สุด ส่วนการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานและการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานควรเน้นการบริหารเป็นทีม โดยใช้ mind map เพิ่มกิจกรรมนอกสถานที่ การคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยีให้มากขึ้น

สำหรับการศึกษาในต่างประเทศที่ได้มีการนำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้สอนนักศึกษาพยาบาลในวิชาการพยาบาลหลายสาขา ได้แก่ การพยาบาลจิตเวช (Psychiatric and Mental health Nursing) การพยาบาลชุมชน (Community Nursing) การพยาบาลผู้ใหญ่ (Adult Nursing) การพยาบาลผู้สูงอายุ (Older adult Nursing) รวมทั้งการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก (Clinical Nursing) เช่น ลินและคณะ (Lin, Lu, Chung & Yang, 2010) ศึกษาเปรียบเทียบการสอนแบบบรรยายปกติกับการใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาจริยศาสตร์ ในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยไทเป (Taipei Medical University) โดยคัดเลือกนักศึกษาพยาบาลที่เรียนวิชาจริยศาสตร์ สุ่มเป็น 2 กลุ่มๆละ 70 คน ให้กลุ่มเรียนแบบบรรยายเป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกลุ่มทดลอง จากนั้นประเมินความสามารถการตัดสินใจในประเด็นจริยธรรมก่อนและหลังการเรียนทั้งสองกลุ่ม และเปรียบเทียบผลกันระหว่าง 2 กลุ่ม และประเมินความพึงพอใจในผลการเรียนของแต่ละรูปแบบ ผลการศึกษาพบว่า หลังการเรียนทั้งสองกลุ่มมีความสามารถในการตัดสินใจในประเด็นจริยธรรมสูงขึ้นมากกว่าก่อนเรียน และการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าคะแนนความสามารถในการตัดสินใจในประเด็นจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .05$ และมีความแตกต่างของความพึงพอใจในประเด็นการตั้งใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-motivated learning) และการคิดแบบมีวิจารณญาณ (critical thinking) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนทั้งแบบใช้ปัญหาเป็นฐานและแบบบรรยายดั้งเดิมต่างทำให้การเรียนรู้ของนักศึกษามีประสิทธิภาพ ในขณะที่การใช้การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะมีประสิทธิภาพมากกว่า สอดคล้องกับหยวนและคณะ (Yuan, Williams, & Fan, 2008) ที่สนับสนุนให้นำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้ เนื่องจากคุณลักษณะที่ดีของ การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์สัมพันธ์กันอย่างที่หลากหลาย ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้อย่างอิสระ (autonomous learning) และในขณะที่นักศึกษาพยาบาลที่ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ให้

ความเห็นว่าการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ (critical thinking) กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ กระตุ้นผู้เรียนเกิดข้อสงสัย เกิดคำถามอยู่เสมอ ส่งเสริมผู้เรียนเป็นนักคิดเชิงวิเคราะห์ หาหลักการเหตุผล พิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแก้ไขปัญหา (problem solving) รวมทั้งทักษะการสื่อสารที่ดี (communication skill)

หยวนและคณะ (Yaun, Williams, & Fan, 2008) กล่าวว่า ประเทศจีนได้นำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปใช้กับนักศึกษาพยาบาลทั้งการเรียนในชั้นเรียนและในคลินิก และนักศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้เกิดความเข้าใจและจดจำในเรื่องที่ได้เรียนรู้ได้ง่ายมากขึ้น ทำให้นักศึกษาเกิดความชำนาญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจรรย์ญาณและทักษะการประสานงานในการทำงานร่วมกันในกลุ่มอีกด้วย (enhanced their abilities of self-directed learning, critical thinking, and cooperative group working) นอกจากนี้ หยวนและคณะ (Yaun et al., 2008) ได้ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic reviews) เพื่อศึกษาผลการจัดเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ของผู้เรียนพบว่า วรรณกรรมที่ได้ทบทวนมากกว่าร้อยละ 90 ต่างสนับสนุนว่าการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ของผู้เรียน

ในปี 2011 หยวนและคณะ (Yuan, Williams, Yin, Liu, Fang, & Pang, 2011) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้แบบสอบถาม 20 ข้อ สอบถามนักศึกษาพยาบาล 23 คนจาก Macao และ 28 คนจากเชียงใหม่ พบว่าร้อยละ 50 ของนักศึกษาจาก Macao และร้อยละ 22 จากเชียงใหม่บอกว่าการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต้องใช้เวลา นาน มีความเครียดในกระบวนการและเพิ่มภาระงาน ผู้เรียนบางคนขาดความมั่นใจเพราะข้อมูลที่นำมาเสนอไม่แน่ใจว่าถูกผิด ในส่วนที่การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยทำให้นักศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directing learning) การแก้ปัญหา (problem solving) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การสื่อสารที่ดี (Communication) และการทำงานกลุ่มที่ได้ช่วยเหลือกันและกัน (Group collaboration) จะทำให้นักศึกษารู้สึกดีมาก ๆ หากมีการเตรียมการเรียนการสอนให้นักศึกษาทราบ วิธีการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานก่อนปฏิบัติจริง สอดคล้องกับที่หยวนและคณะได้ศึกษาไว้ในปี 2008 (Yuan, Kunaviktikul, Klunklin, & Williams, 2008) ซึ่งศึกษาผลการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ได้แบ่งนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในประเทศจีน ออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ทดลองจัดให้เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนตามปกติ ใช้แบบสอบถาม The California Critical thinking ประเมินก่อน-หลังการเรียน พบว่า ก่อนเรียนทักษะการคิดวิเคราะห์ทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่หลังการเรียนสองกลุ่มมีคะแนนการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยแตกต่างกัน โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยเพิ่มสูงมากและเห็นได้ชัดเจนหลังการเรียน จึงสนับสนุนว่าการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การสื่อสาร การมีส่วนร่วมและช่วยเหลือกันและกัน ช่วยให้การเรียนรู้ด้วยตัวเองได้ดีมากขึ้น เป็นประโยชน์ในการเข้าสังคม ส่วนผลกระทบในทางลบได้แก่ ผู้เรียนใช้ตำราอ้างอิงในการค้นคว้าน้อย ใช้เวลาในการเรียนแต่ละสถานการณ์นานและจับประเด็นปัญหาได้ยาก ทำให้รู้สึกเครียดในกระบวนการ มีภาระงานเพิ่มมากขึ้นและยุ่งยากไปจนกว่างานจะสำเร็จได้

สำหรับ เบเกอร์และคณะ (Baker et al., 2007) พบว่า การจัดเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลบัณฑิตศึกษาศาขาวิชาการบริหารการพยาบาล เป็นการศึกษาที่เน้นหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้เรียนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยเหลือสนับสนุนกันและกัน (Collaboration) ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการ

เรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการบริหารการพยาบาล ส่วนรองและคณะ (Wong et al., 2008) ได้นำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน (Project principally) ใช้โจทย์สถานการณ์ (Scenario) ใช้ 6 ขั้นตอนได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดสมมุติฐาน การหาค่าความเที่ยงของเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ การอภิปรายและการสะท้อนในสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยใช้ข้อมูลสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมจริงให้นักศึกษาเรียนรู้และค้นหาภายในเวลาจำกัด ทำให้นักศึกษาไปถึงเป้าหมายการเรียนรู้ในเรื่องทักษะการดูแลผู้ป่วย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การรวบรวมข้อมูลและการนำทฤษฎีไปเชื่อมโยงใช้กับการปฏิบัติในหอผู้ป่วยจริง จึงสรุปว่า การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมจริงๆและไปถึงเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้เซน (Chan, 2013) ได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ การคิดแบบมีวิจารณญาณหรือคิดวิเคราะห์ และความสัมพันธ์สอดคล้องในการศึกษาพยาบาลและการปฏิบัติการในคลินิก โดยศึกษาเจาะลึกเชิงคุณภาพในนักศึกษาพยาบาล 100 คน แบ่งเป็น 7 กลุ่ม ในการร่วมอภิปรายกลุ่มย่อย (semi-structured focus group) กำหนดให้ 2 กลุ่มเป็นกลุ่มนวัตกรรม อีก 5 กลุ่มเป็นกลุ่มมาตรฐาน และใช้สถานการณ์โจทย์เป็นเพลง เขียนโคลงกลอน และการแสดงละครสั้นๆ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์หัวข้อประเด็นหลัก (Thematic analysis) ผลการศึกษาพบว่า ทั้งกลุ่มนวัตกรรมและกลุ่มมาตรฐานต่างยอมรับและเห็นด้วยที่การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดแบบมีวิจารณญาณ การแก้ไขปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในการปฏิบัติการพยาบาลดูแลผู้ป่วยจำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดแบบมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการคิดสร้างสรรค์ร่วมด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ ลีและบรียิวicz (Lee & Brysiewicz, 2009) ได้ศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนการสอนนักศึกษาพยาบาลในคลินิก กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยใช้ 9 ขั้นตอนของ PBL ในการศึกษาสถานการณ์ โดยใช้หลักการค้นคว้าเป็นระบบ (Triple Jump) เพื่อคว่านักศึกษามีทักษะการแก้ไขปัญหาและการวางแผนการพยาบาลในชั้นเรียนและในคลินิกเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร แบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้เครื่องมือแบบประเมินความสามารถของนักศึกษา (triple Jump: identify issues, gather data, formulate patient problem list, identify nursing intervention, perform self-assessment learning, revise patient problem and revised nursing intervention) พบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ($p < .05$) กลุ่มทดลองเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้และการปฏิบัติการพยาบาลการแก้ไขปัญหา การวางแผนการพยาบาลตามกระบวนการพยาบาลได้ดีกว่า

ในขณะที่ โร คิมและคิม (Roh, Kim, & Kim, 2014) ได้ศึกษาผลการนำการเรียนการสอนโดยปัญหาเป็นฐานมาใช้ผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนระบบการไหลเวียนของการหายใจ (circulo-respiratory) ให้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในประเทศเกาหลีใต้จำนวน 280 คน โดยการเปรียบเทียบความเครียดและการรับรู้การเรียนการสอนโดยปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้เครื่องมือ College-based Stress Scale สำหรับนักศึกษาพยาบาลเกาหลีของ Yoo et al. (2008) เพื่อประเมินความเครียด และเครื่องมือ Student Perceptions of Learning Scale สร้างโดย Roh et al. (2014) ประเมินการรับรู้ในการเรียน พบว่านักศึกษามีความเครียดปานกลาง การเรียนการสอนโดยปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักศึกษาเรียนได้ดีกว่าการสอนแบบเดิมๆ แต่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สำหรับ พรินซ์และคณะ (Prince, et al., 2005) ศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลหลังจบการศึกษาจากกลุ่มที่ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกลุ่มที่ไม่ได้เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จากสถาบันที่มีการศึกษาสอนโดยใช้

ปัญหาเป็นฐาน 1 แห่งและสถาบันอื่นๆ อีก 4 แห่ง จำนวน 1,159 คน พบว่าผู้ที่ผ่านการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีทักษะการบริหารและความเป็นผู้นำสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ผ่านการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยเฉพาะทักษะการวางแผน (planning) การจัดการ (organization) และความเป็นผู้นำ (Leadership skills)

ในการพยาบาลผู้สูงอายุ แมทธิว-สมิทและคณะ (Matthews-Smith, Oberski, Gray, Carter, & Smith, 2001) ได้สัมภาษณ์พยาบาลในโรงพยาบาลจำนวน 22 คน พยาบาลที่ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุจำนวน 15 คน เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยให้การดูแลผู้ป่วยสูงอายุได้ดี พบว่า ควรจัดการเรียนการสอนในการดูแลผู้สูงอายุโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ส่วนดีมีริสและซีเอเลอร์ (Demiris, & Zierler, 2010) นำเสนอเพื่อตอบสนองการสาธารณสุขที่ต้องการพยาบาลมีความรู้ความสามารถในเรื่องข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศจึงจัดให้มีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานในหลักสูตรปริญญาโท สาขาการพยาบาลสารสนเทศ ของคณะพยาบาลมหาวิทยาลัยวอชิงตัน ในขณะที่ ซูและคณะ (Siu, Laschinger, & Vingilis, 2005) ได้ศึกษาเพื่อทดสอบการรับรู้โปรแกรมการสร้างเสริมพลังอำนาจของ Kanter ของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้รูปแบบการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ($n = 41$) และแบบปกติ ($n = 67$) พบว่า กลุ่มนักศึกษาที่ใช้รูปแบบการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความแตกต่างในการรับรู้สูงกว่ากลุ่มปกติทั้งด้านโครงสร้างและจิตวิทยาการเสริมพลังอำนาจ ($t = 7.41, p < .001$; $t = 3.74, p < .001$) ส่วน โคเปอร์และคาร์เวอร์ (Cooper & Carver, 2012) ได้ศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการเรียนวิชาการพยาบาลจิตเวช (Mental health nursing) ของนักศึกษาโดยกลุ่มอภิปราย (group discussion) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาออกมาเป็นหัวข้อ (Theme) พบว่า การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นบวก เข้าถึงเป้าหมายและมีทักษะความสัมพันธ์ ซึ่งเหมาะที่จะใช้ในการพยาบาลจิตเวช ช่วยให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นในการที่จะจัดการในกระบวนการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้ลงความเห็นว่าควรใช้การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียน การพยาบาลจิตเวช นอกจากนี้ เช่น (Chen, 2011) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาทักษะความยืดหยุ่น โดยนักศึกษาต้องมีสมรรถนะทางสังคม (social competencies) มีความสามารถในการแก้ปัญหาและมีความรู้สึกรับผิดชอบที่ต้องทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย มีผลทางบวกกับนักศึกษาพยาบาล เช่น มีความเชื่อมั่นสูงในการทำงาน ทำให้มีพลังเกิดแรงจูงใจให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษาพยาบาลและครูผู้สอนการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อความควบคุมโดยกลุ่ม มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของ แสงกีสธานีและคาทิบัน (Sangestani & Khatiban, 2014) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนการสอนแบบบรรยายและการใช้ปัญหาเป็นฐานที่ มหาวิทยาลัย ฮามาดาน (Hamadan University of Medical Science) ประเทศอิหร่าน โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มทดลองเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 34 คน กลุ่มควบคุมเรียนแบบบรรยาย 36 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีสมรรถนะทั่วไปและสมรรถนะเฉพาะสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .001$ และกลุ่มทดลองยังมี Attitude สูงกว่ากลุ่มควบคุมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .05$ สรุปได้ว่าการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้นักศึกษาพยาบาลมีสมรรถนะ ทักษะและการปฏิบัติที่สูงกว่าการเรียนแบบบรรยาย

จะเห็นได้ว่าข้อมูลจากการทบทวนงานวิจัยการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานซึ่งได้มีการนำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้อย่างหลากหลายสาขาทางการพยาบาล ในแต่ละงานวิจัยได้ชี้บ่งและสนับสนุนให้เห็นว่า ผลการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาผู้เรียนในทักษะต่างๆ ได้ โดยเฉพาะทักษะในการบริหารจัดการและความเป็นผู้นำ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์หรือคิดแบบมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การใช้เหตุผล การวางแผน การสื่อสาร การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม

ความเชื่อมั่น และความรับผิดชอบ เป็นต้น ซึ่งทักษะดังที่กล่าวมีความสำคัญในการเรียนและการปฏิบัติงานการบริการพยาบาล และรวมถึงทักษะความเป็นผู้นำ เพราะทักษะที่พัฒนาจากการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานทักษะสำคัญในการพัฒนาความเป็นผู้นำอีกด้วย

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom research) โดยใช้วิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experiment) มีการทดสอบก่อน-หลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำและเปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ก่อนและหลังทำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา NUR-313 จริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ 0.5(2-0-4) ภาคการศึกษาที่ 2/2557 จำนวน 67 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ และสามารถเข้าร่วมโครงการได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้จัดกลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 16-17 คนต่ออาจารย์ประจำกลุ่ม 1 คน รวมกลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม ในการจัดกลุ่มได้มีการคละนักศึกษาโดยแต่ละกลุ่มจะมีนักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยดีมาก ดี ปานกลางและต่ำพอๆ กัน และนักศึกษาได้รับการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นเวลา 6 สัปดาห์อย่างต่อเนื่อง ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์โจทย์ปัญหาจำนวน 3 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์ใช้เวลา 2 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 4 ชั่วโมง โดยใช้เวลาในการเปิดโจทย์ปัญหาดังตั้งต้นตอนที่ 1-5 จำนวน 2 ชั่วโมง จากนั้นก็ให้นักศึกษาได้ไปเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 6 จากนั้นนอกชั้นเรียน และมานำเสนอคำตอบหรือในการปิดโจทย์ปัญหาในขั้นตอนที่ 7 จำนวน 2 ชั่วโมง การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานทั้ง 3 โจทย์ปัญหาจึงใช้เวลาเรียนจำนวน 12 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 50 ของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือใช้ในการวิจัยผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ในครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือ ต่อไปนี้

1. คู่มือสำหรับอาจารย์ประจำกลุ่มและคู่มือสำหรับนักศึกษาในการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โจทย์ปัญหาสถานการณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน แบบประเมินตนเองและเพื่อน แบบประเมินอาจารย์ประจำกลุ่ม และแบบประเมินโจทย์ปัญหาสถานการณ์ ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2. แบบสอบถามความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 2 ตอน

- ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ผลการเรียนเฉลี่ยก่อนเข้าเรียน และผลการเรียนเฉลี่ยในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นในเรื่องคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล พัฒนามาจากแนวคิดคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีของบาสส์ (Bass & Bass, 2008) และพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ คุณลักษณะความเป็นผู้นำ 3 ด้าน และพฤติกรรมความเป็นผู้นำ 5 แบบ

ข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นผู้นำ 3 ด้าน คือ

1. ด้านสติปัญญาความเฉลียวฉลาด (Intelligence characteristics) ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ ทุกข้อมีความหมายทางบวก
2. ด้านบุคลิกภาพ (Personality characteristics) ประกอบด้วยข้อคำถาม 11 ข้อ ทุกข้อมีความหมายทางบวก ยกเว้นข้อ 8 มีความหมายทางลบ
3. ด้านความสามารถเชิงทักษะ (Ability characteristics) ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ ทุกข้อมีความหมายทางบวก

ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ประกอบด้วยพฤติกรรมความเป็นผู้นำ 5 รูปแบบ คือ

1. แบบมีอำนาจบารมี (Charisma style) ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อ ทุกข้อมีความหมายทางบวก
 2. แบบเน้นการกำกับดูแล (Directing style) ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อ ทุกข้อมีความหมายทางบวก
 3. แบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal style) ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ ทุกข้อมีความหมายทางบวก
 4. แบบเน้นการมีส่วนร่วม (Participative style) ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ ทุกข้อมีความหมายทางบวก
 5. แบบนักพัฒนา (Developer style) ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อ ทุกข้อมีความหมายทางบวก
- รวมข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 45 ข้อ เป็นข้อคำถามที่ถามความคิดเห็น มีค่าคะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตั้งแต่ 1 ถึง 5 ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

5	คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
4	คือเห็นด้วย	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านส่วนมาก
3	คือไม่แน่ใจ	หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่าน
2	คือไม่เห็นด้วย	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านส่วนมาก
1	คือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านทั้งหมด

การให้คะแนนของคำตอบที่เป็นลบ หรือ บวก

	ข้อความที่เป็นด้านบวก	ข้อความที่เป็นด้านลบ
เห็นด้วยมากที่สุด/ปฏิบัติบ่อยครั้ง	5	1
เห็นด้วยมาก/ ปฏิบัติค่อนข้างบ่อย	4	2
เห็นด้วยปานกลาง/ ปฏิบัติบางครั้ง	3	3
เห็นด้วยเล็กน้อย/ ปฏิบัตินานๆ ครั้ง	2	4
ไม่เห็นด้วย/ ไม่มีการปฏิบัติ	1	5

เกณฑ์การประเมินระดับความเห็น/การปฏิบัติ ได้แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังมีรายละเอียดดังนี้คือ

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	=	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	=	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	=	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	=	น้อย
ค่าเฉลี่ย	0.01-1.50	=	น้อยที่สุด

3. แบบสอบถามปลายเปิดถาม “การเรียนรู้แบบ PBL ช่วยนักศึกษาพัฒนาคุณลักษณะหรือ/และทักษะพฤติกรรมความเป็นผู้นำอย่างไร”

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือแบบสอบถามความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล ได้นำเครื่องมือไปทดลองใช้เพื่อประเมินหาความเที่ยงกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน ได้ค่าความเที่ยงจากการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .91

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้มีการทำการขออนุญาตการทำวิจัยในมนุษย์ ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ก่อนที่จะดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง โดยก่อนเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับ สิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย และในระหว่างการวิจัยกลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องให้เหตุผลหรือคำอธิบายใดๆ ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะนำเสนอในภาพรวมใช้เฉพาะเพื่อการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดียินยอมเข้าร่วมการวิจัยก็ให้เซ็นชื่อยินยอมในใบปะหน้าของแบบสอบถามและให้ตอบแบบสอบถามที่ได้แจกให้ทุกคน หากไม่เข้าร่วมวิจัยก็ไม่ต้องตอบแบบสอบถามและผู้วิจัยจะขอเก็บแบบสอบถามคืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. ก่อนเก็บข้อมูลผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมาย โดยการขออนุญาตการทำวิจัยในมนุษย์ ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

2. ขอความร่วมมือในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อปูพื้นฐาน สร้างความเข้าใจถึงรูปแบบวิธีการเรียนการสอน บทบาทครูผู้สอนและบทบาทนักศึกษาในแต่ละขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นตอนแก่ทีมอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษากลุ่มเป้าหมายก่อนจัดให้มีการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3. แจกวัสดุประสงค์ในการศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล ให้กลุ่มเป้าหมายรับทราบและยินดียินยอมเข้าร่วมในการศึกษา

4. เก็บข้อมูลครั้งแรกก่อนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้แบบสอบถามความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล ใช้เวลาในการทำแบบสอบถามประมาณ 20 นาที

5. เก็บข้อมูลครั้งที่สอง หลังจากจบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานโดยใช้แบบสอบถามความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชุดเดิมที่เก็บข้อมูลก่อนการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้เวลาประมาณ 20 นาที และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเป็นรายกลุ่ม ให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่มเกี่ยวกับ “การเรียนรู้แบบ PBL ช่วยนักศึกษาพัฒนาคุณลักษณะหรือ/และทักษะพฤติกรรมความเป็นผู้นำอย่างไร” ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ที่ห้องเรียน อาคารเรียนรวม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้สถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การเปรียบเทียบข้อมูลคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ paired sample t-test
3. ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาจากแบบสอบถามปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยชั้นเรียน (Classroom research) ใช้วิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง (A pretest-posttest quasi experimental research) ในการศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่เรียนในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน รวมทั้งวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อผลการเรียนรู้แบบ PBL ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาคุณลักษณะและทักษะหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำอย่างไร

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ณ ห้องเรียนอาคารเรียนรวม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ในช่วงเดือน ธันวาคม 2557 ถึง เดือน มีนาคม 2558 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งชุดก่อนและหลังการเรียนครบถ้วนร้อยละ 100 แต่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทั้งฉบับ ในชุดก่อนและหลัง จำนวน 65 ชุดคิดเป็นร้อยละ 97.01 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะความเป็นผู้นำ

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมความเป็นผู้นำ

ส่วนที่ 4 เปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำก่อนและหลังการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลคำถามปลายเปิด วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำแนกตามเพศ อายุและคะแนนเฉลี่ย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (N = 65)	ร้อยละ
อายุ		
$\bar{x} = 20.8, SD = .48, \text{range} = 20 - 22$		
20 ปี	12	18.5
21 ปี	49	75.4
22 ปี	4	6.2
เพศ		
หญิง	63	96.9
ชาย	2	3.1
ผลการเรียนเฉลี่ยก่อนเข้าเรียนพยาบาล		
2.5 – 3.00	3	4.6
3.01 – 3.50	20	30.8
> 3.50	42	64.6
ผลการเรียนเฉลี่ยปัจจุบันหลังเข้าเรียนพยาบาล		
≤ 2.5	19	29.2
2.5 – 3.00	40	61.5
3.01 – 3.50	6	9.2

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มีอายุเฉลี่ย 20.8 ปี ส่วนใหญ่อายุ 21 ปี ร้อยละ 75.4 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 96.9 มีผลการเรียนก่อนเข้าเรียนพยาบาลส่วนใหญ่เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ร้อยละ 64.6 รองลงมาร้อยละ 30.8 เกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.01 – 3.50 ในขณะที่ผลการเรียนเฉลี่ยในปัจจุบันส่วนมากมีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.5 – 3.00 ร้อยละ 61.5 และรองลงมามีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วงน้อยกว่าและเท่ากับ 2.5 ร้อยละ 29.2

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลัง การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

คุณลักษณะความเป็นผู้นำ	ก่อนการเรียนรู้ PBL		หลังการเรียนรู้ PBL	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
ด้านสติปัญญาความเฉลียวฉลาด	4.00	.61	4.12	.49
ด้านบุคลิกภาพ	4.21	.41	4.25	.46
ด้านความสามารถเชิงทักษะ	4.19	.48	4.32	.50
คุณลักษณะความเป็นผู้นำโดยรวม	4.15	.42	4.23	.42

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 รับรู้คุณลักษณะความเป็นผู้นำของตนเองทั้ง 3 ด้าน หลังการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน โดยก่อนเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานนักศึกษาพยาบาลรับรู้ในคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านบุคลิกภาพสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.21$, $SD = .41$) หลังจากได้ผ่านการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานแล้ว นักศึกษาพยาบาลรับรู้คุณลักษณะความเป็นผู้นำของตนเองทั้ง 3 ด้านสูงขึ้นและรับรู้ในด้านความสามารถเชิงทักษะสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.32$, $SD = .50$)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลัง การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

พฤติกรรมความเป็นผู้นำ	ก่อนการเรียนรู้ PBL		หลังการเรียนรู้ PBL	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
ผู้นำแบบมีอำนาจบารมี	3.98	.50	4.13	.53
ผู้นำแบบเน้นการกำกับดูแล	3.73	.49	3.80	.38
ผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น	4.29	.51	4.47	.44
ผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วม	4.32	.49	4.43	.45
ผู้นำแบบนักพัฒนา	4.12	.55	4.27	.56
ภาพรวมพฤติกรรมความเป็นผู้นำ	4.10	.39	4.24	.37

จากตารางที่ 3 ก่อนมีการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 รับรู้ตนเองมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.32, SD = .49) รองลงมาเป็นผู้เน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น ($\bar{x}$ = 4.29, SD = .51) ในขณะที่มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการกำกับดูแลน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.73, SD = .49) เมื่อผ่านการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 รับรู้ตนเองมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.47, SD = .44) รองลงมาเป็นผู้เน้นการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.43, SD = .45) และยังคงมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการควบคุมกำกับน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.80, SD = .38)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

Leadership Characteristics	Pre		Post		t- value	p Sig 2 tailed
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
Intelligent	4.00	.60	4.12	.49	1.54	.127
Personality	4.21	.41	4.25	.46	.77	.446
Ability	4.19	.48	4.32	.50	1.79	.078
Total Characteristics	4.15	.42	4.23	.42	-1.58	.119

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนในทุกด้าน แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำก่อนและหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

Leadership behaviors	Pre		Post		t- value	p Sig 2 tailed
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
Charismatic	3.98	.50	4.13	.53	1.84	.071
Directing	3.73	.49	3.80	.38	1.12	.265
Interpersonal	4.29	.51	4.47	.44	3.04	.003**
Participative	4.32	.49	4.43	.45	1.56	.123
Developer	4.12	.55	4.27	.56	1.75	.085
Total behaviors	4.10	.39	4.24	.37	2.66	.010**

** P < .01

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนในทุกรูปแบบ นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำในภาพรวมและพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.66, P < .01$; $t = 3.04, p < .01$)

ส่วนที่ 5 ข้อมูลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

จากคำถามปลายเปิดถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาข้อมูล พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนา ตัวอย่างข้อมูลสะท้อนหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีดังต่อไปนี้

“การเรียนรู้แบบ PBL สามารถทำให้สมาชิกในกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นได้ทุกคนซึ่งความคิดเห็นนั้นจะใช้ความรู้ที่แต่ละคนมีใน Step 1 จะไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง แต่จะให้นักศึกษาพยายามคิดวิเคราะห์ ดึงความรู้ที่มีอยู่ออกมาในการตอบคำถาม ทำให้มีการคิดวิเคราะห์ สรุปประเด็นที่สำคัญออกมาเพื่อให้ตรงประเด็นการเรียนรู้”

“ช่วยให้กล้าที่จะออกมาเป็นผู้นำ ช่วยให้พูดให้ผู้อื่นฟังรู้เรื่อง ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น”

“ช่วยพัฒนาเรื่องการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม การจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดสรรเวลาให้เหมาะสม การกระตุ้นสมาชิกให้มีส่วนร่วม พัฒนาความอดทน อดกลั้น มีเหตุผล ไม่ยึดความคิดตนเองเป็นหลัก พัฒนาการเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนในกลุ่ม พัฒนาด้านการคิด การมีสติ รอบคอบ ด้านความรับผิดชอบ มีการดูแลสมาชิกภายในกลุ่มให้อยู่ในกฎของกลุ่มที่มีการตกลงก่อนการดำเนินกลุ่ม เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้ลุล่วงไม่มีปัญหา”

“การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการสร้างความเป็นผู้นำสูงในการทั้งเป็นประธาน เลขา แม้แต่สมาชิก เนื่องจากการยกมือตอบ เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเอง นั้นเป็นการแสดงความเป็นผู้นำ และเป็นการฝึกคนที่ไม่เคยพูด หรือแสดงความคิดเห็น ซึ่งตลอดการทำกลุ่มทุกคนมีการพูดกัน รับฟังกัน ทำให้มีโอกาสดูและเพิ่มความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ทำให้มีความกล้ามากขึ้น เรียนรู้การเป็นผู้นำได้ดีมาก”

“การเรียนทำให้นักศึกษาช่วยกันระดมสมอง แสดงความคิดเห็นกันได้ทุกคนโดยไม่มีถูกผิด ทำให้ผู้ร่วมสมาชิกในกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้เข้าใจการคิดเป็นระบบมากยิ่งขึ้น”

“ช่วยพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าในการแสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น ฝึกทักษะการตัดสินใจ และการสรุปใจความสำคัญ เป็นการฝึก

ทักษะการพูดและสื่อสารกับผู้อื่นมากขึ้น เห็นความสำคัญของบุคคลอื่นมากขึ้น ฝึกการทำงานเป็นระบบและใช้ไหวพริบในการสื่อสารและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า”

“การเรียนรู้แบบ PBL ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกการเรียนรู้ทักษะความเป็นผู้นำโดยผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรม ตาม Step ต่างๆ รวมถึงสรุปประเด็นต่างๆ ส่วนสมาชิกในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็น และได้ฝึกทักษะการสื่อสาร กล้าแสดงออก เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ในกลุ่มมากขึ้น”

“การนำเสนอความคิด การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม และการสรุปประเด็นที่สำคัญ”

“ช่วยพัฒนาในเรื่องทักษะความเป็นผู้นำ ในเรื่องของการกระตุ้นหรือควบคุมดำเนินการเรียนรู้ในหัวข้อต่างๆ ที่ต้องการศึกษา ได้ดำเนินการเรียนรู้ให้ครบตาม Step ทั้ง 7-step เพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ ของการเรียนรู้ ในแต่ละครั้ง และได้เรียนรู้ในการนำไปใช้ในอนาคตได้ในการทำงาน หรือเป็นผู้ร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ได้ ทำให้มีความกล้ามากขึ้น ทำให้เข้าใจว่าคนเป็นหัวหน้าต้องควบคุมสมาชิกและให้กลุ่มมีการดำเนินไปได้ด้วยดี และเป็นขั้นตอน”

จากตัวอย่างข้อมูลที่นักศึกษาพยาบาลสะท้อนกลับหลังจากการที่ได้เรียนรู้ในกระบวนการเรียนแบบ PBL แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเนื้อหาทั้งหมดมาจัดกลุ่มหัวข้อ แยกประเด็นสำคัญที่มีความหมายเดียวกัน และเป็นความหมายที่จะสื่อไปสู่ความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสรุปออกมาดังนำเสนอใน ตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เสนอผลความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ประเด็นความคิดเห็นที่ได้พัฒนา	จำนวนครั้งความคิดเห็น	ร้อยละ
การเป็นผู้นำ (Leader)	17	36.17
ความกล้าแสดงออก (Assertive)	9	19.16
การสื่อสาร (Communication)	9	19.16
การคิดวิเคราะห์ (Critical thinking)	6	12.76
การตัดสินใจ (Decision making)	2	4.25
การแก้ปัญหา (Problem solving)	2	4.25
การความรับผิดชอบ (Responsibility)	2	4.25
รวมประเด็นความคิดเห็น	47	100

จากตารางที่ 6 ผลความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่ทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาศักยภาพสูงสุดในประเด็นการเป็นผู้นำหรือการนำทีม (Leader) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.17 รองลงมาเป็นความกล้าแสดงออก (Assertive) และการสื่อสาร ร้อยละ 19.16 และการพัฒนาที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด ได้แก่ การตัดสินใจ (Decision making) การแก้ปัญหา (Problem solving) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ร้อยละ 4.25

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยชั้นเรียน ใช้การศึกษาแบบกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะ และพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ก่อนและหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาการวิจัยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ในภาคการศึกษาที่ 2/2557 จำนวน 67 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Sample t-test

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 96.9 อายุเฉลี่ย 20.8 ปี มีผลการเรียนก่อนเข้าเรียนพยาบาลเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในช่วง มากกว่า 3.5 ร้อยละ 64.6 ในปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 2.50 – 3.00 ร้อยละ 61.5
2. ก่อนเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, $SD = .42$) และมีคุณลักษณะผู้นำด้านบุคลิกภาพสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านความสามารถเชิงทักษะและด้านสติปัญญา ความเฉลี่ยลดลงตามลำดับ ($\bar{x} = 4.21$, $SD = .41$, $\bar{x} = 4.19$, $SD = .48$, $\bar{x} = 4.00$, $SD = .61$) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, $SD = .39$) และมีความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมสูงที่สุดรองลงมาเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นและแบบนักพัฒนาตามลำดับ ($\bar{x} = 4.32$, $SD = .49$, $\bar{x} = 4.29$, $SD = .51$, $\bar{x} = 4.12$, $SD = .55$)
3. หลังเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$, $SD = .42$) และมีคุณลักษณะผู้นำด้านความสามารถเชิงทักษะสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านบุคลิกภาพและด้านสติปัญญา ความเฉลี่ยลดลงตามลำดับ ($\bar{x} = 4.32$, $SD = .50$, $\bar{x} = 4.25$, $SD = .46$, $\bar{x} = 4.12$, $SD = .49$) ขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$, $SD = .37$) และมีความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงที่สุด รองลงมาเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วม และแบบนักพัฒนาตามลำดับ ($\bar{x} = 4.47$, $SD = .44$, $\bar{x} = 4.43$, $SD = .45$, $\bar{x} = 4.27$, $SD = .56$)
4. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นผู้นำก่อนและหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกด้าน ในขณะที่นักศึกษาพยาบาลรับรู้พฤติกรรมความเป็นผู้นำโดยรวมและพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นก่อนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาแตกต่างจากหลังการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=2.66$, $p < .01$; $t=3.04$, $p < .01$)

การอภิปรายผล

การศึกษาลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

จากผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะความเป็นผู้นำโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อยู่ในระดับมาก และค่าคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีเชิงคุณลักษณะ (Traits Theory) ซึ่งคุณลักษณะความเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นเองและสามารถสร้างหรือปรับเปลี่ยนหรือปรับเปลี่ยนได้จากการเรียนรู้ ผีภณ ประสพการณ์ (Swansburg, 1990 อ้างใน อมร สุวรรณนิมิตร, 2553; Bass & Bass, 2008) ก่อนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานนักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านบุคลิกภาพสูงที่สุด แต่หลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานนักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านความสามารถเชิงทักษะสูงที่สุด (ตารางที่ 2) ทั้งนี้เพราะนักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านบุคลิกภาพอยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากคุณลักษณะความเป็นผู้นำมีมาก่อนโดยมีติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิด จากการอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ การมีประสบการณ์ การปฏิบัติประจำวัน ประกอบกับนักศึกษาพยาบาลอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรค มีอารมณ์ที่มั่นคงสามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีความจริงใจมุ่งมั่นในงานคือเรื่องการเรียนรู้เป้าหมายเพื่อจบการศึกษา มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นไปตามทฤษฎีเชิงคุณลักษณะ (Traits Theory) ที่ว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะประจำตัวของผู้นำซึ่งมีคุณลักษณะแตกต่างกับผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้นำคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เป็นผู้นำ อาจติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดหรือสร้างขึ้นภายหลังก็ได้ แต่เมื่อนักศึกษาพยาบาลได้ผ่านการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้หลังการเรียนนักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านความสามารถเชิงทักษะสูงที่สุด ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning) ซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากประสบการณ์ การเรียนรู้ทำให้เพิ่มสมรรถนะและเพิ่มความสามารถ (วิจารณ์ พานิช, 2556) จึงทำให้ความสามารถในเชิงทักษะมีเพิ่มสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนและสูงที่สุดในคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยสติปัญญาความเฉลียวฉลาด บุคลิกภาพและความสามารถเชิงทักษะแต่บุคคลที่เป็นผู้นำจะมีคุณลักษณะด้านใดมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ การเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล สภาพแวดล้อม และคุณลักษณะของผู้ตามด้วย (เรมวอล นันท์ศุภวัฒน์, 2542; Bass & Bass, 2008) ต่อไปนี้ นำเสนอคุณลักษณะความเป็นผู้นำในแต่ละด้าน

คุณลักษณะด้านสติปัญญา จากผลการวิจัยทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับมาก แต่เป็นอันดับสุดท้ายของคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล อย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ยหลังจากนักศึกษาผ่านการเรียนรู้แบบ PBL แล้วเพิ่มสูงขึ้น ก็เป็นไปตามทฤษฎี หรือความหมายของการเรียนรู้ที่วิจารณ์ พานิช (2556) ให้ความหมายไว้ คือ กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ทำให้เพิ่มสมรรถนะ (Performance) และเพิ่มความสามารถของการเรียนรู้ในอนาคต ซึ่งต้องมียอดประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ กระบวนการ การเปลี่ยนแปลงและไม่ใช่สิ่งที่ให้แก่ผู้เรียนคุณลักษณะด้านสติปัญญาของนักศึกษาพยาบาลอาจต้องรอการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการที่ 2 ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงนี้ อาจต้องใช้ระยะเวลาและรวมถึง ความเชื่อ พฤติกรรม และเจตคติ ซึ่งมีผลระยะยาวต่อการคิดและพฤติกรรมที่อาจเปลี่ยนแปลงต่อไป

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ จากผลการวิจัยก่อนและหลังเรียนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักศึกษาพยาบาล คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมีค่าสูงสุดเป็นอันดับแรก ของคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่นักศึกษาพยาบาลเป็นอยู่ก่อนมีการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แต่หลังจากได้ เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการของการใช้ปัญหาเป็นฐาน แล้วนักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้าน บุคลิกภาพเป็นอันดับสองรองจากคุณลักษณะด้านความสามารถเชิงทักษะ ในการที่นักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่ามี คุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านบุคลิกภาพที่สูงที่สุดก่อนเรียน เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ตอนต้นที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ไม่มีโรค มีอารมณ์ที่มั่นคง สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีความจริงใจมุ่งมั่น ในงานคือเรื่องการเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้นถึงแม้ได้ผ่านการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แล้วแต่คุณลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษาพยาบาลยังคงอยู่แต่มีได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างโดดเด่น ซึ่งคุณลักษณะ บุคลิกภาพดังกล่าวเป็นไปตามที่มาตรฐานการเรียนรู้ ของกรอบคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติกำหนด (สำนักงาน คณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) เพื่อจะพัฒนาบัณฑิตที่พึงประสงค์ในสาขาการ พยาบาลศาสตร์ โดยเฉพาะในมาตรฐานผลการเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การมีวินัยในการทำงาน ความเสียสละอุทิศเวลาส่วนตัวเพื่อส่วนรวม กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ใจกว้างพอที่จะยอมรับความคิดเห็นที่มี คุณค่าของผู้อื่น เป็นต้น

ในทำนองเดียวกับคุณลักษณะด้านความสามารถเชิงทักษะของนักศึกษาพยาบาลก่อนการเรียนด้วยวิธี การใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะด้านความสามารถเชิงทักษะในระดับมากและอยู่ใน อันดับที่สอง แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักศึกษาพยาบาลมี คุณลักษณะด้านความสามารถเชิงทักษะที่สูงที่สุด แต่อย่างไรก็ตามคุณลักษณะความเป็นผู้นำทั้ง 3 ด้านของ นักศึกษาพยาบาลหลังผ่านการเรียนโดยใช้วิธีเรียนโดยนัยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำทั้ง 3 ด้านเพิ่มสูงขึ้น เป็นไปตามความหมายของการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2556) และ สอดคล้องกับการศึกษาของ เซน (Chen, 2011) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานทำ ให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาทักษะความยืดหยุ่น โดยนักศึกษาต้องมีสมรรถนะทางสังคม (social competencies) มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบที่ต้องทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ทำ ให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นสูงในการทำงาน มีพลังเกิดแรงจูงใจให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย พัฒนาสัมพันธภาพ ของนักศึกษาพยาบาล และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา ในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานนักศึกษา พยาบาลได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยทำเองทุกขั้นตอน (7 ขั้นตอน) ทำให้ความสามารถเชิงทักษะของนักศึกษา พยาบาลเพิ่มสูงมากกว่าคุณลักษณะทั้ง 2 ด้านเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ของไซมอน (Simon) ที่ กล่าวไว้ว่า “การเรียนรู้เป็นผลของการกระทำ คือ การลงมือทำและการคิดของผู้ที่จะเรียนเท่านั้น ครูช่วยได้แต่ เพียงช่วยทำให้เขาทำและคิดเพื่อที่จะเรียน ครูไม่สามารถทำให้เขาเรียนได้” (วิจารณ์ พานิช, 2556) นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (ตารางที่ 6) ทำให้นัก ศึกษาเกิดทักษะหรือมีสมรรถนะในเรื่องการเป็นผู้นำสูงสุด ซึ่งในการเป็นผู้นำ ของนักศึกษาประกอบด้วย ทักษะในการวางแผนงาน การบริหารเวลา การเจรจาต่อรอง การควบคุมและการจัดการในทีม เป็นต้น รองลงมามีนักศึกษากล้าที่จะแสดงออกในการเป็นประธาน เลขาและร่วมอภิปรายในกลุ่ม ดังนั้นทักษะการ สื่อสารการตั้งคำถาม การฟัง การเสนอความคิดเห็น และการพูดในที่ประชุม เป็นทักษะที่เกิดกับนักศึกษา พยาบาล ก่อนที่จะสื่อสารออกไปนักศึกษาก็มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาไตร่ตรองซึ่งเป็นทักษะสำคัญ ที่นักศึกษาพยาบาลต้องใช้ในการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในทุกขั้นตอน นอกจากนี้นักศึกษาพยาบาลได้ฝึก ทักษะในการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา ซึ่งการเรียนแบบโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักศึกษาต้องรับผิดชอบใน

งานตามบทบาทที่เป็นในสถานการณ์จริงนั้นๆ ความสามารถเชิงทักษะที่นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติและสะท้อนคิด ออกมานี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ หยวนและคณะ (Yuan, Williams, Yin, Liu, Fang, & Pang, 2011) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้ แบบสอบถาม 20 ข้อ สอบถามนักศึกษาพยาบาล 23 คนจาก Macao และ 28 คนจากเชียงใหม่ พบว่าการเรียน การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยทำให้นักศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directing learning) การแก้ปัญหา (problem solving) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การสื่อสารที่ดี (Communication) และ การทำงานกลุ่มที่ได้ช่วยเหลือกันและกัน (Group collaboration) จะทำให้นักศึกษารู้สึกดีมากๆ และสอดคล้อง กับที่ หยวนและคณะได้ศึกษาไว้ในปี 2008 ซึ่งหยวนและคณะ (Yuan, Williams, & Fan, 2008) ได้กล่าวว่า ประเทศจีนได้นำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปใช้กับนักศึกษาพยาบาลทั้งการเรียนในชั้นเรียนและใน คลินิก และนักศึกษาได้สะท้อนให้ความเห็นว่า การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้เกิดความเข้าใจและ จดจำในเรื่องที่ได้เรียนรู้ได้ง่ายมากขึ้น ทำให้นักศึกษาเกิดความชำนาญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้พัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและทักษะการประสานงานในการทำงานร่วมกันในกลุ่มอีกด้วย

สำหรับพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ผลการศึกษาพบว่าก่อนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษา พยาบาลมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมสูงที่สุด รองลงมาแบบเน้นความสัมพันธ์กับ ผู้อื่น ผู้นำแบบนักพัฒนา แบบมีอำนาจบารมีและแบบเน้นการกำกับดูแลตามลำดับ แต่หลังจากผ่านการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหาเป็นฐานแล้ว นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงที่สุด รองลงมาแบบเน้นการมีส่วนร่วม แบบนักพัฒนา แบบมีอำนาจบารมีและแบบเน้นการกำกับดูแลตามลำดับ (ตารางที่ 3) ซึ่งในทุกรูปแบบของพฤติกรรมความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรม ความเป็นผู้นำหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับทฤษฎีหรือความหมายการเรียนรู้ของพิจารณ์ พานิช (2556) ที่อธิบายไว้ว่า เมื่อบุคคลเกิดกระบวนการเรียนรู้แล้ว ก็ต้องดูที่ผลการเรียนรู้ คือ สมรรถนะ หรือ Performance หรือการกระทำที่จะแสดงออกมาให้เห็น และหากการกระทำนั้นได้เกิดมาจากการเปลี่ยนแปลง ของความเชื่อ เจตคติ และพฤติกรรม ก็จะมีผลต่อเนื่องไปในระยะยาวของการคิดและพฤติกรรมต่อไป จาก การที่นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงในช่วงเวลาที่มีการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหา เป็นฐาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่นักศึกษาพยาบาลได้ทำเองในทุกขั้นตอน โดยที่ครูผู้สอนไม่ได้เข้าร่วมใน กระบวนการเรียนรู้นั้นๆ ของนักศึกษาพยาบาล ผลที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นผลเกิดจากการกระทำของนักศึกษา พยาบาลเอง ซึ่งในพฤติกรรมความเป็นผู้นำจากก่อนที่จะเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษามีพฤติกรรม ความเป็นผู้นำเน้นการมีส่วนร่วม แต่หลังจากการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษา มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงอย่างเด่นชัด ในขณะที่ พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบอื่น เช่น แบบนักพัฒนา แบบมีอำนาจบารมีและแบบเน้นกำกับดูแล แม้จะมี คะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นจากกระบวนการการเรียนรู้ แต่ยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเด่นชัด ในขณะที่พฤติกรรมความ เป็นผู้นำแบบอื่นๆ เช่น แบบนักพัฒนา แบบมีอำนาจบารมีและแบบเน้นกำกับดูแล แม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยของ คะแนนพฤติกรรมความเป็นผู้นำสูงขึ้นหลังจากได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แต่ยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดอย่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่ง ผลการวิจัยนี้สนับสนุนทฤษฎีเชิงพฤติกรรม ที่มุ่งว่าผู้นำทำอะไร อย่างไร ซึ่งผู้นำจะเลือกรูปแบบ (Style) ของ ความเป็นผู้นำให้เหมาะสมเพื่อที่จะนำบุคคลและกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมของผู้นำจะเกิดจากการ ฝึกฝน เรียนรู้และลงมือทำจริงเพื่อเป้าหมายที่ต้องการว่าจะเน้นประสิทธิภาพของงานหรือสัมพันธ์ภาพจากทีม (Hersey & Blanchard, 1988)

พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบมีอำนาจบารมี จากทฤษฎีเชิงพฤติกรรม ที่มุ่งศึกษาว่าผู้นำทำอะไรและเขาทำอย่างไร ซึ่งมีความเชื่อว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะใช้พฤติกรรมบางอย่างเพื่อที่จะนำบุคคลและกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบมีอำนาจบารมี เป็นลักษณะของผู้นำที่ต้องปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีกับผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ สามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นเชื่อถือและปฏิบัติตามได้ มีผลการทำกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม และสามารถจะเป็นที่ปรึกษาให้ผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จากการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบมีอำนาจบารมีอยู่ในระดับมากทั้งก่อนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แต่เป็นลำดับรองจากพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่น้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลยังอยู่ในสถานะเป็นนักศึกษาไม่มีอำนาจหรือบารมี หรือจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา รวมทั้งการโน้มน้าวจิตใจให้เพื่อนนักศึกษาปฏิบัติตามที่ต้องการได้ เนื่องจากไม่มีอำนาจไปจัดการกับกลุ่มนักศึกษาด้วยกันได้

พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นกำกับดูแล พฤติกรรมความเป็นผู้นำนี้ ผู้นำจะติดตามประเมินกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ มีการตัดสินใจที่รอบคอบ มักชอบใช้คำสั่งในการร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม และจะกำกับดูแลผู้อื่นให้ทำงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นกำกับดูแลจึงถูกนักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่ามีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นกำกับดูแลน้อยที่สุดทั้งก่อนและหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลไม่สามารถที่จะกำกับดูแลผู้อื่นให้ทำงานกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง นักศึกษาไม่มีอำนาจ ไม่มีสิทธิที่จะไปสั่งการให้เพื่อนนักศึกษาหรือใครๆทำในสิ่งที่ตนต้องการได้ จึงทำให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นกำกับดูแลน้อยที่สุด

พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้นำจะมีพฤติกรรมให้ความดูแลใส่ใจผู้อื่นด้านขวัญกำลังใจ มีความตระหนักในในเรื่องความต้องการของผู้อื่น ให้โอกาสผู้อื่นปรับปรุงตัวที่อาจจะมีความผิดพลาดของการกระทำจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และให้เกียรติแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน จากผลการวิจัยนักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่ามีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นในระดับมากทั้งก่อนและหลังเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยก่อนเรียนนักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่ามีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอันดับที่สองรองจากพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วม แต่หลังจากที่นักศึกษาได้เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้นักศึกษาได้กระทำทุกขั้นตอนด้วยตัวนักศึกษาเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้หลังที่ได้ปฏิบัติจริงจากการร่วมกันทำงานกลุ่มตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-7 ในบรรยากาศของกัลยาณมิตร ที่ทุกคนต่างให้กำลังใจ สนับสนุน ให้โอกาส ใส่ใจกันและตระหนักในความต้องการของกลุ่ม เพื่อที่จะทำให้งานประสบผลตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเรียนรู้การได้ปฏิบัติจริงทำให้นักศึกษาเปลี่ยนความคิด และอาจเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี ตามที่ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มสูงขึ้น (วิจารณ์ พานิช, 2556) สอดคล้องกับข้อมูลสะท้อนกลับของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน “ “การเรียนทำให้นักศึกษาช่วยกันระดมสมอง แสดงความคิดเห็นกันได้ทุกคนโดยไม่มีถูกผิด ทำให้ผู้ร่วมสมาชิกในกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้เข้าใจการคิดเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ” นักศึกษาพยาบาลจึงรับรู้ว่ามีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงที่สุดหลังผ่านการเรียนรู้

พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมที่บุคคลซึ่งเป็นผู้นำมักจะให้โอกาสแก่ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ ปรึกษาหารือ วางแผนในการบริหารจัดการร่วมกัน ผู้นำแบบนี้จะเน้นคนสูงแต่เน้นงานต่ำ ซึ่งบุคคลโดยทั่วไปส่วนใหญ่จะชอบผู้นำในรูปแบบนี้ ในทำนองเดียวกับความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลที่เห็นว่าพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลเป็นรูปแบบเน้นการมีส่วนร่วมสูงที่สุด แต่หลังจากที่นักศึกษาพยาบาลได้ผ่านการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้อยู่โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งทำให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงความคิดหรือกำลังวิเคราะห์ว่า นักศึกษาพยาบาลน่าจะมีพฤติกรรมความค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมสูงกว่าก่อนเรียน แต่ไม่ใช่สูงที่สุดในคะแนนพฤติกรรม

ความเป็นผู้นำทุกรูปแบบ จึงอภิปรายได้ว่า นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมในระดับหนึ่งที่เกิดติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด หรือเกิดขึ้นภายหลังที่มาจากการพัฒนา ได้เรียนรู้ ผึกฝน จนนักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งทำให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงความคิดหรือกำลังวิเคราะห์ว่า นักศึกษาพยาบาลน่าจะมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบอื่นมากกว่าที่จะเป็นแบบเน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวน่าจะเกิดจากทฤษฎีหรือความหมายของการเรียนรู้ของวิจารณ์ พานิช (2556) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อานูภาพ เลชะกุล (2556) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและเพื่อนในกลุ่ม เป็นการเรียนเชิงรุกที่ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของหยวนและคณะ (Yuan, Williams, Yin, Liu, Fang, & Pang, 2011) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้แบบสอบถาม 20 ข้อ สอบถามนักศึกษาพยาบาล 23 คนจาก Macao และ 28 คนจากเชียงใหม่ พบว่าการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยทำให้นักศึกษาได้พัฒนาการทำงานกลุ่มโดยได้ช่วยเหลือกันและกัน (Group collaboration) ซึ่งนักศึกษาพยาบาลมีความคิดเห็นว่ามีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมในการได้ช่วยเหลือกันและกันในการทำงานกลุ่ม

พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบนักพัฒนา ผู้นำที่มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบนักพัฒนาจะมีพฤติกรรมที่ไปส่งเสริมและสนับสนุนผู้อื่นให้ตั้งใจและรับผิดชอบ ชี้แนะและให้แนวทางในการทำงาน กระตุ้นให้คิดหลากหลาย เพื่อได้ทางเลือกที่เหมาะสม จากผลการวิจัยค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเป็นลำดับกึ่งกลางของพฤติกรรมความเป็นผู้นำ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่ามีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบนักพัฒนาในระดับมาก แต่เป็นอันดับที่ 3 ของพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ศึกษา อย่างไรก็ตามค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีหรือความหมายการเรียนรู้ของ วิจารณ์ พานิช (2556)

พฤติกรรมความเป็นผู้นำของบุคคลมักเกิดจากการเรียนรู้ ผึกฝน ประสบการณ์ซ้ำๆ เมื่อเวลานานเข้าจะสามารถเลือกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความเป็นผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ บรรยากาศแวดล้อม ลักษณะของผู้ตาม ลักษณะของงาน ซึ่งในการเรียนรู้ของการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในนักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงที่สุด รองลงมาเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วมแบบนักพัฒนา แบบผู้มีอำนาจบารมีและแบบเน้นการควบคุมกำกับ

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ก่อนและหลังจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ

จากผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ก่อนและหลังทำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 4) แสดงให้คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมามีความแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่าตามทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำเป็นติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดหรือสร้างขึ้นได้ภายหลังด้วยการเรียนรู้ การอบรม และประสบการณ์ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม คุณลักษณะความเป็นผู้นำจะเป็นลักษณะที่ดีของผู้ที่เป็นผู้นำซึ่งบุคคลที่ไม่ใช่ผู้นำไม่มี ดังนั้น คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลมีติดตัวมาแล้วระดับมาก แต่เมื่อมีการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ จากการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานซึ่งไม่สามารถที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่จะให้เห็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ แต่ที่ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นผู้นำทุกด้านเพิ่มสูงขึ้นจาก

การเรียนรู้ ที่ทำให้เกิดผลต่อการรับรู้ในคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลเพิ่มสูงขึ้นตามวิจารณ์พานิช (2556)

จากผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล พบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนในทุกรูปแบบ และนักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำในภาพรวมและพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นหลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.66, P < .01$; $t = 3.04, p < .01$) แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลเกิดขึ้นจากการได้เรียนรู้ ได้ปฏิบัติจริง เกิดพฤติกรรมความเป็นผู้นำได้อย่างเหมาะสม ซึ่งพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นก็เป็นพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่เหมาะสมของนักศึกษาพยาบาลที่เกิดขึ้นจากการที่นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการสนับสนุนทฤษฎีเชิงพฤติกรรมของการเป็นผู้นำและทฤษฎีการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ พรินซ์และคณะ (Prince, et al., 2005) ที่ได้ศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลหลังจบการศึกษาจากกลุ่มที่ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกลุ่มที่ไม่ได้เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานจากสถาบันที่มีการศึกษาสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 1 แห่งและสถาบันอื่นๆ อีก 4 แห่ง จำนวน 1,159 คน พบว่าผู้ที่ผ่านการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีทักษะการบริหารและความเป็นผู้นำสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ผ่านการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยเฉพาะทักษะการวางแผน (planning) การจัดการ (organization) และความเป็นผู้นำ (Leadership skills) และสอดคล้องกับการศึกษาของ โคเปอร์และคาร์เวอร์ (Cooper & Carver, 2012) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการเรียนวิชาการพยาบาลจิตเวช (Mental health nursing) ของนักศึกษาโดยกลุ่มอภิปราย (group discussion) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาออกมาเป็นหัวข้อ (Theme) พบว่า การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นบวก เข้าถึงเป้าหมายและมีทักษะความสัมพันธ์ ช่วยให้ นักศึกษามีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นในการที่จะจัดการในกระบวนการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เซน (Chen, 2011) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาทักษะความยืดหยุ่น มีสมรรถนะทางสังคม (social competencies) มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีความรู้สึกรับผิดชอบที่ต้องทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และมีผลทางบวกกับนักศึกษาพยาบาล เช่น มีความเชื่อมั่นสูงในการทำงาน ทำให้มีพลังเกิดแรงจูงใจให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษาพยาบาลและครูผู้สอน รวมทั้งทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบจากการควบคุมโดยกลุ่ม เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถช่วยในการพัฒนาทักษะ/พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้น ควรจะสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพิ่มขยายมากรายวิชา ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ และพัฒนาอาจารย์ในการสร้างโจทย์สถานการณ์ปัญหา เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน อีกทั้งควรสนับสนุนจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

2. การเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาเพื่อการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสร้างความเข้าใจตรงกันในหลักการ รูปแบบ กระบวนการในแต่ละขั้นตอน รวมถึงการค้นหาข้อมูล ควรให้นักศึกษาทราบวิธี กระบวนการในการสืบค้นข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการพัฒนาทักษะต่างๆ โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs, 8Cs, & 2Ls) ซึ่งการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถทำให้นักศึกษามีโอกาสฝึกฝนและพัฒนาทักษะได้

4. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นผลการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำในนักศึกษาชั้นปีอื่นๆ หรือในรายวิชาอื่นด้วย

บรรณานุกรม

- กรมาศ สวงนไทร, โอภาส ตันติฐาการ และนันท์วัฒน์ ฟองมณี. (2554). การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning): การประเมินผล. นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์ดีชัยจำกัด.
- เกียรติกำจร กุศล และจิตติพร ปานมา. (2554). การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning): บทบาทอาจารย์ผู้ประสานงานรายวิชา อาจารย์ประจำกลุ่มและผู้เรียน. นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์ดีชัยจำกัด.
- เกียรติกำจร กุศล, เสาวลักษณ์ วงศ์นาถ, และจุไร จเรประพาฬ. (2551). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 1(2), 32-45.
- ทิตนา แหมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาศรี พรหมประกาย และศิวาพร ธุระงาน. (2552). การวิจัยกรณีศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานและการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการเสริมสร้างมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF). กรุงเทพมหานคร: สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2555). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.
- เรมวอล นันท์ศุภวัฒน์. (2542). ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์กร. เชียงใหม่: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เรมวอล นันท์ศุภวัฒน์ และอรอนงค์ วิชัยคำ. (2553). ศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้นำในนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ส. เจริญการพิมพ์.
- สภาการพยาบาล. (2556). คู่มือการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์: สำหรับสถาบันการศึกษาที่มีผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. นนทบุรี: จุดทองจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และแนวทางการปฏิบัติ. เอกสารแนบท้ายประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2552 (เอกสารอัดสำเนา).
- อมร สุวรรณนิมิต. (2553). การบริหารการพยาบาล. มหาสารคาม : หจก. อภิชาติการพิมพ์.
- อนิรุทธ์ สติมัน. (2555). วิธีสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก. Thailand Cyber University.
- อานุกาฬ เลขะกุล. (2555). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. คณะแพทยศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Alavi, C. (2002). Problem-based learning in a health sciences curriculum. London: Routledge.

- Alghasham, A.A. (2012). Effects of students' learning style on classroom performance in problem-based learning. **Medical Teacher**, **34**, S14-S19.
- Ates, O. and Eryilmaz, A. (2010). Factors affecting performance of tutors during problem-based learning implementations. **Social and Behavioral Sciences**, **2** (2), 2325-2329.
- Azer, S.A. (2009). Interactions between students and tutor in problem-based learning: The significance of deep learning. **Journal of Medical Sciences**, **25** (5), 240-249.
- Baker, C.M., Pesut, D.J., McDaniel, A.M., & Fisher, M.L. (2007). Evaluating the impact of problem-based learning on learning styles of master's students in nursing administration. **Journal of Professional Nursing**, **23**(4), 214-219.
- Barell, J. (2007). **Problem based learning : An Inquiry Approach**. Thousand Oaks : Corwin Press.
- Bass, B.M. (1985). **Leadership and performance beyond expectation**. New York: Free Press.
- Bass, B.M., & Bass, B.M. (2008). **The Bass handbook of leadership: Theory, research and managerial applications (4th ed.)**. New York: Free Press.
- Chan, Z.CY. (2013). Exploring creativity and critical thinking in traditional and innovative problem-based learning groups. **Journal of Clinical Nursing**, **22**, 2298-2307.
- Chen, J.-Y. (2011). Problem based learning: Developing resilience in nursing students. **Kaohsiung Journal of Medical Sciences**, **27**, 230-233.
- Cooper, C. & Carver, N. (2012). Problem based learning in mental health nursing: The students' experience. **International Journal of Mental Health Nursing**, **21**, 175-183.
- Demiris, & Zierler (2010) Integrating problem-based learning in a nursing informatics curriculum. **Nurse Education Today**, **30**, 175-179.
- Dolmans, D.H.J.M., Grave, W.D., Wolfhagen, I.H.A.P., & Vleuten Van Der, C.P.M. (2005). Problem-based learning: future challenges for educational practice and research. **Medical Education**, **39**, 732-741.
- Hersey, P. & Blanchard, K. H. (1988). **Management of organizational behavior: Utilizing human resources**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Khatiban, M. & Sangestani, G. (2014). The effects of using problem-based learning in the clinical nursing education on the students' outcomes in Iran: A quasi-experimental study. **Nurse Education in Practice**, **14**, 698-703.
- Lee, B.M. & Brysiewicz, P. (2009). Enhancing problem solving and nursing diagnosis in year III bachelor of nursing students. **Nurse Education Today**, **29**, 389-397.
- Lin, C.-F., Lu, M.-S., Chung, C.-C., & Yang, C.-M. (2010). A comparison of problem-based learning and conventional teaching in nursing ethics education. **Nursing Ethics**, **17**(3), 373-382.

- Newman, M.J. (2005). Problem-based learning: An Introduction and overview of the key features of the approach. **JVME**, **32**(1), 12-20.
- Ozturk, C., Muslu, G.K., & Dicle, A. (2008). A comparison of problem-based and traditional education on nursing students' critical thinking dispositions. **Nursing Education Today**, **28**, 627-632.
- Prince, K.J.A.H., Eijs, P.W.L.J.V., Boshuizen, H.P.A., Vleuten, C.P.M.V., & Scherpbier, A.J.J.A. (2005). General competencies of problem-based learning (PBL) and non-PBL graduates. **Medical Education**, **39**, 394-401.
- Race, P. & Brown, S. (2005). **500 Tips for tutors (2nd ed)**. London: Routledge.
- Roh, Y.S., Kim, S.S., & Kim, S.H. (2014). Effects of an integrated problem-based learning simulation course for nursing students. **Nursing and Health Sciences**, **16**, 91-96.
- Savery, J.R. (2006). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. Interdisciplinary. **Journal of Problem-learning**, **1**(1), 8-20.
- Schmidt, H.G. and Moust, J.H.C. (2000). **Processes that shape small-group tutorial learning: A review of research**. Maastricht : Datawyse Publishing.
- Siu, H.M., Laschinger, H.K.S., & Vingilis, E. (2005). The effect of problem-based learning on nursing students' perceptions of empowerment. **Journal of Nursing Education**, **44**(10), 459-469.
- Ustun, B. (2006). Communication skills training as part of a problem-based learning curriculum. **Educational Innovation**, **45**(10), 421-423.
- Winne, P.H. (1997). Experimenting to bootstrap self regulated learning. **Journal of Education Psychology**, **89**(3), 397-41.
- Wong, F.K.Y., Cheung, S., Chung, L., Chan, K., Chan, A., To, T., & Wong, M. (2008). Framework for adopting a problem-based learning approach in simulated clinical setting. **Journal of Nursing Education**, **47**(11), 508-514.
- Yuan, H., Williams, B.A., & Fan L. (2008). A systematic review of selected evidence on developing nursing students' critical thinking through problem-based learning. **Nurse Education Today**, **28**, 657-663.
- Yaun, H., Kunaviktikul, W., Klunklin, A., & Williams, B.A. (2008). Improvement of nursing students' critical thinking skills through problem-based learning in the People's Republic of China: A quasi-experimental study. **Nursing and Health Sciences**, **10**, 17-16.
- Yuan, H.B., Williams, B.A., Yin, L., Liu, M., Fang, B.F., & Pang, D. (2011). Nursing students' views on the effectiveness of problem-based learning. **Nurse Education Today**, **31**, 577-581.
- Yukl, G. (2010). **Leadership in organizations (7th ed.)**. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

ภาคผนวก ก.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**แบบสอบถามความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์
(ก่อน-หลังการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน)**

คำอธิบาย

1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อถามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3
2. แบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 3 หน้า แบ่งเป็น 2 ตอน แต่ละตอนมีดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3

- 2.1. คุณลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์
- 2.2. พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย [/] ลงในช่องที่กำหนดไว้ ที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. เพศ	[]	ชาย	[]	หญิง
2. อายุปี				
3. ผลการเรียนเฉลี่ย ม.6	[]	น้อยกว่า 2.50	[]	2.50 – 3.00
	[]	3.01-3.50	[]	มากกว่า 3.50
4. ผลการเรียนเฉลี่ยปัจจุบันเมื่อเข้าศึกษา มวล	[]	น้อยกว่า 2.50	[]	2.50 – 3.00
	[]	3.01-3.50	[]	มากกว่า 3.50

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3

คำชี้แจง โปรดอ่านคำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม แล้วทำเครื่องหมาย [/] ลงในช่องที่กำหนดไว้ กรุณาตอบตามความคิดเห็นของท่านเองที่ท่านคิดว่าเป็นความจริง

การเลือกคำตอบถือเกณฑ์ ดังนี้

- 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
- 4 คือ เห็นด้วย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านส่วนมาก
- 3 คือ ไม่แน่ใจ หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่าน
- 2 คือ ไม่เห็นด้วย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านส่วนมาก
- 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านทั้งหมด

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	<i>คุณลักษณะเฉพาะของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์</i>					
1	<u>ลักษณะทางด้านสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด</u>					
	มีสติปัญญา ไหวพริบและปฏิภาณดี					
2.	สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ.....					
3.	มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการวางแผนการทำงาน.....					
4.	มีโลกทัศน์กว้างและมองการณ์ไกล.....					
5.	มีความคิดเชิงวิเคราะห์และไตร่ตรองอย่างสมเหตุสมผล.....					
6.	มีความรอบรู้ สามารถใช้ข้อมูลความรู้ไปพูดคุย แลกเปลี่ยนกับกลุ่มได้.....					
7.	<u>ลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ</u>					
	มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง.....					
8.	มีอารมณ์หงุดหงิด โกรธหรือโมโหง่าย.....					
9.	เป็นที่ไว้วางใจได้ทั้งเรื่องงานและส่วนตัว.....					
10.	มีความจริงจังและมุ่งมั่นต่อการเรียน.....					
11.	มีความอดทน อดกลั้นต่อปัญหาความตึงเครียดต่างๆ					
12.	มีความเชื่อมั่นในตนเอง.....					
13.	มีวินัยในการทำงาน และรับผิดชอบงานเป็นอย่างดี.....					
14.	มีความเสียสละ ยินดีที่จะอุทิศเวลาส่วนตัวเพื่อส่วนรวม.....					
15.	มองโลกในแง่บวก.....					
16.	กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องถึงแม้ไม่ถูกใจผู้อื่น.....					
17.	ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นที่มีคุณค่าของผู้อื่น.....					
	<u>ลักษณะทางด้านการหาความสามารถเชิงทักษะ</u>					
18.	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น.....					
19.	สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์.....					
20.	สามารถพูดจา ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ชัดเจน.....					
21.	สามารถเจรจาต่อรองเพื่อประสานประโยชน์แก่ส่วนรวม.....					
22.	มีเทคนิคในการวางแผนที่ดีในการทำงาน					
23.	สามารถเป็นผู้นำกลุ่มและบริหารจัดการกับสมาชิกในกลุ่มได้.....					
	<i>พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์</i>					
24.	<u>ผู้นำแบบมีอำนาจ บารมี</u>					
	ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ.....					
25.	มีการโน้มน้าว จูงใจผู้อื่นให้เชื่อถือและปฏิบัติตามได้.....					
26.	มีผลการทำกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง.....					
27.	เป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้เป็นอย่างดี.....					
28.	<u>ผู้นำแบบเน้นการกำกับดูแล</u>					
	มีการติดตาม ประเมินผลในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ...					
29.	มีการตัดสินใจด้วยความรอบคอบต่อเหตุการณ์ต่างๆ.....					
30.	มักใช้วิธีสั่งการมากจนเกินไปในขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน.....					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
31.	มีการกำกับ ดูแลผู้อื่นในการทำงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง.....					
32.	<u>ผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น</u> ให้ความใส่ใจในเรื่องขวัญและกำลังใจของผู้อื่น.....					
33.	ตระหนักในเรื่องความต้องการของผู้อื่น.....					
34.	มีความเป็นกันเองและเป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น.....					
35.	ให้โอกาสผู้อื่นที่กระทำผิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์.....					
36.	ให้เกียรติผู้อื่นทุกคนว่ามีความทัดเทียมกับตนเอง.....					
	<u>ผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วม</u>					
37.	ส่งเสริมการสร้างทีมงานในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย.....					
38.	มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนางานของกลุ่ม.....					
39.	เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นตามความเหมาะสม.....					
40.	กระจายความรับผิดชอบให้แก่ผู้ทำงานร่วมกันอย่างเหมาะสม.....					
41.	คอยเอื้ออำนวยความสะดวกด้านวัสดุ อุปกรณ์ให้แก่กลุ่ม.....					
	<u>ผู้นำแบบนักพัฒนา</u>					
42.	ส่งเสริม สนับสนุนผู้อื่นให้ตั้งใจและรับผิดชอบในงานที่มอบหมาย.....					
43.	ชี้แนะและให้แนวทางการทำงานแก่กลุ่มให้ทำงานได้ดีขึ้น.....					
44.	มีความคาดหวังสูงในผลการทำงานที่ได้รับมอบหมาย.....					
45.	กระตุ้นผู้อื่นให้คิดหลากหลายเพื่อจะได้แนวทางเลือกที่เหมาะสม.....					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับนักศึกษาเป็นรายกลุ่ม

1. การเรียนรู้แบบ PBL ช่วยนักศึกษาพัฒนาคุณลักษณะหรือทักษะ พฤติกรรมความเป็นผู้นำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข.
การพิทักษ์สิทธิการวิจัยในมนุษย์

เอกสารยินยอมการเข้าร่วมโครงการวิจัย
(Informed Consent Form)

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว
บัตรประชาชนเลขที่ อายุ ปี ที่อยู่
..... โทรศัพท์

ได้ทราบรายละเอียดของโครงการวิจัย เรื่อง “ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ”
ตลอดจนประโยชน์และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้วอย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น
และยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่กล่าวข้างต้น และข้าพเจ้ารู้ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้น ข้าพเจ้า
สามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้โดยไม่มีผลกระทบใดๆต่อข้าพเจ้า
นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเปิดเผยข้อมูลของข้าพเจ้าเพื่อประโยชน์ในการวิจัย และ/หรือทางวิชาการ โดยไม่ระบุชื่อ
หรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลของข้าพเจ้า และจะเก็บข้อมูลในตู้เอกสารที่มีระบบรักษาความลับและปลอดภัย

ลงชื่อ.....ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่
อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจน โดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ.....ผู้วิจัย

(ดร. อรทัย นนทเกท)

วันที่ เดือน พ.ศ.

ภาคผนวก ค.
แผนการจัดการเรียนการสอน

แผนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ

สัปดาห์ที่	หัวข้อ	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนการสอน
1 18/12/57	แนะนำวิชาและการจัดการเรียนการสอน 1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจริยศาสตร์ 1.1 แนวคิด ทฤษฎีทางจริยศาสตร์ 1.2 หลักการทางจริยศาสตร์/จริยธรรม 1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของจริยศาสตร์	2	- บรรยาย/ซักถาม - แจกเอกสารและชี้แจงรายละเอียดในประมวลรายวิชา เอกสารประกอบการสอน คู่มือการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แนวทางการจัดทำโครงงาน - บรรยาย/ซักถามโดยใช้ Power Point Presentation - วิเคราะห์กรณีตัวอย่าง
2	2. จริยธรรมกับวิชาชีพการพยาบาล 2.1 หลักจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล 2.2 มาตรฐานเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติงานของพยาบาล 2.3 พฤติกรรมจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ 2.4 การตัดสินใจเชิงจริยธรรม 2.5 ค่านิยมและความกระจำในค่านิยม	2	- บรรยาย/ซักถามโดยใช้ Power Point Presentation - วิเคราะห์กรณีตัวอย่างสถานการณ์ทางจริยธรรมในสังคม และในวิชาชีพ
3	3. แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย กฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 3.1 ศักดิ์และลำดับชั้นของกฎหมาย 3.2 กฎหมายอาญา 3.3 ประเด็นกฎหมายอาญาที่ผู้ประกอบวิชาชีพต้องระวังในขณะปฏิบัติงาน	2	- บรรยาย/อภิปรายโดยใช้ Power Point Presentation /ซักถาม - กรณีตัวอย่าง
4	3.3 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 3.4 ประเด็นทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพต้องระวังในขณะปฏิบัติงาน	2	- บรรยาย/อภิปรายโดยใช้ Power Point Presentation/ซักถาม - กรณีตัวอย่าง
5	4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพทางสุขภาพ 4.1 ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข 4.2 พระราชบัญญัติสถานพยาบาล 4.3 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ 4.4 พระราชบัญญัติยา 4.5 พ.ร.บ. คุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข	2	- การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน - เปิดโจทย์สถานการณ์ Step 1-5 - สถานการณ์โจทย์ปัญหา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพทางสุขภาพ
6	4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพทางสุขภาพ (ต่อ) 4.1-4.5 (ต่อ)	2	- นำเสนอผลการศึกษา SDL ใน Step 6 - ปิดโจทย์สถานการณ์ Step 7
	สอบกลางภาค (หน่วย 1-4)		

สัปดาห์ที่	หัวข้อ	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
7	5. กฎหมายวิชาชีพและข้อบังคับสภาการพยาบาล 5.1 ลักษณะกฎหมายวิชาชีพ 5.2 การนำความรู้กฎหมายวิชาชีพสู่การปฏิบัติ ตนในวิชาชีพ 5.3 บทบาทของกฎหมายวิชาชีพในการกำกับ ดูแล ช่วยเหลือผู้ประกอบการวิชาชีพ 5.4 ข้อบังคับของสภาการพยาบาลว่าด้วยข้อจำกัด และเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์	2	- การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน - เปิดโจทย์สถานการณ์ Step 1-5 - สถานการณ์โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับ กฎหมาย วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์
8	5. กฎหมายวิชาชีพและข้อบังคับสภาการ พยาบาล 5.1-5.4 (ต่อ)	2	- นำเสนอผลการศึกษา SDL ใน Step 6 - ปิดโจทย์สถานการณ์ Step 7
9	6. จรรยาบรรณวิชาชีพ สิทธิของผู้ให้บริการและ ผู้ให้บริการทางสุขภาพ 6.1 สิทธิมนุษยชนในการเข้าถึง การได้รับบริการ ทางสุขภาพ 6.2 สิทธิเด็ก/ สิทธิผู้ป่วย/ สิทธิพยาบาล 6.3 จรรยาบรรณวิชาชีพ 6.4 บทบาทพยาบาลในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย 6.5 เอกสิทธิของวิชาชีพการพยาบาลและการ เสริมสร้างความเป็นเอกภาพของวิชาชีพ	2	- การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน - เปิดโจทย์สถานการณ์ Step 1-5 - สถานการณ์โจทย์ปัญหา บทบาทและสิทธิ ของผู้ให้บริการและผู้ให้บริการสุขภาพ
10	6. จรรยาบรรณวิชาชีพ สิทธิของผู้ให้บริการและ ผู้ให้บริการทางสุขภาพ 6.1-6.5 (ต่อ)	2	- นำเสนอผลการศึกษา SDL ใน Step 6 - ปิดโจทย์สถานการณ์ Step 7
11	7. ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิง จริยธรรมและเชิงกฎหมาย 7.1 การบอกความจริงในประเด็นที่กระทบต่อ ความรู้สึก (sensitive) 7.2 ปัญหาเกี่ยวกับชีวิตและความตาย 7.2.1 การทำแท้ง 7.2.2 การผสมเทียม การแช่หลอด การอุ้มบุญ 7.2.3 การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 7.2.4 การยุติการรักษา การตายอย่างสงบและ สมศักดิ์ศรี 7.3 ปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารกับผู้ให้บริการและ ผู้ร่วมงาน 7.4 การทำงานเกินขอบเขตวิชาชีพ	2	- มอบหมายให้นักศึกษาวิเคราะห์กรณี ตัวอย่างการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เป็นราย กลุ่ม - นักศึกษาวิเคราะห์กรณีตัวอย่างการ ตัดสินใจเชิงจริยธรรมและเชิงกฎหมาย - นำเสนอผลการศึกษา - อภิปราย - สรุปประเด็นเนื้อหาเพิ่มเติม
12 5/3/58	7. ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิง จริยธรรมและเชิงกฎหมาย (ต่อ) 7.5 การยินยอมรับการรักษาโดยได้รับข้อมูล	2	- นักศึกษาวิเคราะห์กรณีตัวอย่างการ ตัดสินใจเชิงจริยธรรมและเชิงกฎหมาย เป็น รายกลุ่ม

สัปดาห์ที่	หัวข้อ	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
	7.5.1 การตัดสินใจในการรักษา/ผ่าตัด 7.5.2 การตัดสินใจในการใส่ ET tube และการช่วยฟื้นคืนชีพ 7.6 การตัดสินใจในกรณีมีอุปกรณ์/ทรัพยากรจำกัด 7.7 การรักษาความลับหรือการปกปิดความลับของผู้ป่วย 7.8 การใช้เทคโนโลยีและให้บริการเกินความจำเป็น 7.8.1 การปลูกถ่ายอวัยวะ 7.8.2 การรักษาโดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเกินความจำเป็น 7.8.3 การทำศัลยกรรมตกแต่ง		- นำเสนอผลการศึกษา - อภิปราย - สรุปประเด็นเนื้อหาเพิ่มเติม
	8. นำเสนอผลการดำเนินโครงการจิตอาสา 9. สะท้อนตนเองจากการเรียนและการทำโครงการ 10. ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน		- กิจกรรมเสริมหลักสูตร - นำเสนอผลการศึกษา - อภิปราย - ชักถาม ให้ข้อเสนอแนะ
	สอบปลายภาค (หน่วย 5-7)		

ภาคผนวก ง.
โจทย์สถานการณ์ตัวอย่าง

โจทย์ปัญหาที่ 1

เรียนจบแล้วทำอะไรได้บ้าง?

โรงพยาบาลชุมชนขนาด 60 เตียงแห่งหนึ่ง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีบุคลากรทางสุขภาพมาบรรจุทำงานใหม่ คือ นายแพทย์แสนชัย เกษักรอริสรา นักระบาดวิทยาธนธร และพยาบาลวิชาชีพอรอิงค์และมินตรา

หลังเลิกงานและวันหยุดนายแพทย์แสนชัย ไปรับ Job ทำงานเป็น Past time ที่ โรงพยาบาลเอกชนในเขตเมือง อีก 9 เดือนต่อมาได้เปิดคลินิกตาม พ.ร.บ. สถานพยาบาลของตนเอง ส่วนเกษักรอริสรา หลังทำงานได้ 6 เดือนก็ได้ศึกษาข้อมูลพื้นที่เพื่อวางแผนที่จะเปิดร้านขายยาแผนปัจจุบัน ตาม พ.ร.บ.ยา สำหรับนักระบาดฯ ธนธร ปฏิบัติงานอย่างขยันในงานที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ มีการให้บริการทั้งในและนอกโรงพยาบาล เป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้ป่วยและครอบครัว บุคลากรและอาสาสมัครสาธารณสุขในเรื่อง พ.ร.บ. โรคติดต่อ อย่างต่อเนื่อง

ส่วนพยาบาลอรอิงค์และมินตรา ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยอุบัติเหตุ วันหนึ่งมี case บาดเจ็บที่สมอง แพทย์ตรวจดูอาการแล้วอนุญาตให้กลับไปสังเกตอาการที่บ้านได้ โดยย่ำว่าหากมีอาการผิดปกติให้รีบมาโรงพยาบาลทันที ทั้งๆ ที่อรอิงค์และมินตราได้พูดคุยกะกันไว้ว่า case นี้ ควร admit นอนดูอาการที่โรงพยาบาลแต่ไม่กล้าบอกแพทย์ ขณะผู้ป่วยอยู่ที่บ้านกลางคืนมีอาการปวดศีรษะมาก จึงได้กินยาแก้ปวดและมาโรงพยาบาลตอนเช้า จากการมารับการรักษาแล้วส่งผลให้เกิดปัญหารุนแรงมีความพิการและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ผู้ป่วยและญาติไม่พอใจจะฟ้องร้องแต่ทีมใกล้เคียงของโรงพยาบาลสามารถแก้ไขสถานการณ์ลดความขัดแย้งจึงไม่มีการฟ้องร้อง โดยทีมใกล้เคียงเสนอให้มีการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ป่วยตาม พ.ร.บ. ค้ำครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขหรือมาตรา 41 ญาติจึงยอมความไม่ฟ้องร้อง โดยหน่วยงานต้องจ่ายทดแทนความเสียหาย จะเห็นว่าบุคลากรในวิชาชีพทางสุขภาพต้องเรียนรู้และเข้าใจแนวทางปฏิบัติและต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบกระทรวงสาธารณสุขและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในทุกๆ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อการเป็นบุคลากรทางสุขภาพที่ให้บริการประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

Key Concept

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริการสุขภาพ (พ.ร.บ. ยา, สถานพยาบาล, โรคติดต่อ, ค้ำครองผู้เสียหายจากการรับบริการสุขภาพ และ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข)
2. ความสัมพันธ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริการสุขภาพกับการประกอบวิชาชีพของแพทย์ เกษัศ นักระบาดฯและพยาบาล
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริการสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
4. โทษ ผลเสียหากไม่ประพฤติปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ยา, สถานพยาบาล, โรคติดต่อ, ค้ำครองผู้เสียหายจากการรับบริการสุขภาพ และ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข

กรอบแนวคิด

กฎหมายมีความสำคัญต่อประชาชนไทยที่ทุกคนต้องรู้กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับบริการสุขภาพก็มีความสำคัญและจำเป็นต่อบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องรับรู้ เข้าใจ สามารถนำไปใช้ในการ

ปฏิบัติงาน หรือใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ลดปัญหาความขัดแย้งทางกฎหมายในขณะประกอบวิชาชีพรวมทั้งไม่ให้เกิดอันตรายต่อผู้รับบริการทั้งในสถานบริการสุขภาพและในชุมชน

Learning Objectives

1. ลักษณะ สาระ ความสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริการสุขภาพ เช่น พ.ร.บ. ยา, พ.ร.บ. สถานพยาบาล, พ.ร.บ. โรคติดต่อ, การคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสุขภาพ และระเบียบกระทรวงสาธารณสุขเป็นอย่างไร
2. ประเด็นปัญหา แนวทางการนำไปใช้ และการตัดสินใจเชิงกฎหมายการบริการสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์
3. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ควรปฏิบัติอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ยา, พ.ร.บ. สถานพยาบาล, พ.ร.บ. โรคติดต่อ, การคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสุขภาพ และระเบียบกระทรวงสาธารณสุข
4. โทษ ผลเสียหากไม่ประพฤติปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ยา, สถานพยาบาล, โรคติดต่อ, คุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสุขภาพ และ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขเป็นอย่างไร

โจทย์ปัญหาที่ 2 กฎหมายวิชาชีพ...ช่วยได้”

นักศึกษาพยาบาล ให้ความสนใจในเรื่องกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์มาก เนื่องจากอีกไม่นานตนเองก็ต้องก้าวสู่วิชาชีพการพยาบาลอย่างเต็มตัวแล้ว สนใจเกี่ยวกับลักษณะของกฎหมาย สมาชิกภาพของพยาบาล บทบาทของพยาบาลที่ไม่เกินขอบเขตวิชาชีพตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภาการพยาบาล และโทษเมื่อเกิดความผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน

อาจารย์ได้ยิมนักศึกษาพยาบาล 2 คน คู่กัน แต่นักศึกษาทั้ง 2 คน ก็ยังหาข้อสรุปที่ชัดเจนไม่ได้
นางสาว ก. : พ.ร.บ. วิชาชีพการพยาบาล เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลที่ปฏิบัติงาน?

นางสาว ข. : ไม่น่าจะเกี่ยวกับนักศึกษา แต่คงจะเกี่ยวกับพยาบาลมากกว่า?

นางสาว ก. : แล้ว พ.ร.บ. วิชาชีพการพยาบาล มีผลต่อการทำงานของพยาบาลอย่างไร?

นางสาว ข. : น่าจะเป็นแนวทางให้พยาบาลปฏิบัติงานถูกต้องและเหมาะสม?

นางสาว ก และ ข. : ถ้าหากเรารู้เรื่องกฎหมายวิชาชีพจะมีผลดีกับเราและผู้มารับบริการมากเลย

Key Concept

1. ลักษณะกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์
2. สมาชิกภาพของผู้ประกอบวิชาชีพ ตาม พ.ร.บ. วิชาชีพการพยาบาล
3. บทบาทของกฎหมายวิชาชีพ องค์กวิชาชีพในการกำกับ ดูแล ช่วยเหลือผู้ประกอบวิชาชีพ
4. ข้อบังคับของสภาการพยาบาลว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพ
5. โทษและผลเสียหากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

กรอบแนวคิด

การที่พยาบาลมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายวิชาชีพจะช่วยให้พยาบาลประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ไม่ประพฤติผิดมรรยาทแห่งวิชาชีพ ให้รู้ถึงสมาชิกภาพของตนเองในองค์กรวิชาชีพ รวมทั้งบทบาท หน้าที่ของตน ในขณะประกอบวิชาชีพ

กฎหมายวิชาชีพและข้อบังคับของสภาการพยาบาลว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพ เป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบวิชาชีพให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง และเป็นการป้องกันตนเองไม่ให้ล่วงละเมิดกฎหมาย หากพยาบาลวิชาชีพมีการกระทำในบทบาทของพยาบาลที่ไม่เหมาะสมย่อมมีผลต่อการกระทำนั้นทั้งในเชิงจริยธรรม เชิงกฎหมายวิชาชีพและกฎหมายบ้านเมืองร่วมด้วย

Learning Objectives

1. สาระสำคัญและลักษณะกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์เป็นอย่างไร
2. สมาชิกภาพของผู้ประกอบวิชาชีพ ตาม พ.ร.บ. วิชาชีพการพยาบาลประกอบด้วยสมาชิกประเภท แต่ละประเภทเป็นอย่างไร
3. บทบาทของกฎหมายวิชาชีพในการกำกับ ดูแล ช่วยเหลือผู้ประกอบวิชาชีพที่สำคัญเป็นอย่างไร
4. ข้อบังคับของสภาการพยาบาลว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพให้มีความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง
5. โทษและผลเสียหากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์มีอะไรบ้าง

โจทย์ปัญหาที่ 3

นางฟ้า....วิชาชีพของฉัน

นาง ธารา เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยเด็กในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยนี้มาตั้งแต่จบการศึกษาพยาบาล เนื่องจากเป็นคนชอบดูแลเด็กป่วยและรู้สึกว่าการดูแลเด็กเป็นสิ่งที่ท้าทาย นาง ธารารู้สึกดีมากเมื่อให้การพยาบาลเด็กแล้วเขาอาการดีขึ้นจนกลับบ้านได้

ในฐานะที่ นาง ธารา เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยจึงอยากพัฒนาพยาบาลจบใหม่ให้มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของพยาบาลในการพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วย และได้สอบถามจากพยาบาลน้ำริน ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงให้แก่พยาบาลจบใหม่ ว่า “อยากจะเสริมเรื่องใดให้แก่น้องพยาบาลจบใหม่บ้าง” น้ำรินเลยบอกว่า น่าจะเพิ่มเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก สิทธิผู้ป่วย และสิทธิพยาบาล ส่วน นางสาวนันทดา ซึ่งเป็นรองหัวหน้าหอผู้ป่วย เสนอว่า น่าจะเพิ่มเรื่อง จรรยาบรรณวิชาชีพ และเอกลักษณ์ของวิชาชีพการพยาบาลด้วยดีไหม? เพื่อให้พยาบาลจบใหม่ได้ตระหนักในขณะปฏิบัติมากขึ้น

นาง ธารา เห็นด้วยกับข้อเสนอของพยาบาลทั้ง 2 คน และจะนำประเด็นดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพยาบาลที่มีประสบการณ์และพยาบาลจบใหม่ในการประชุมประจำเดือนคราวหน้า

Key Concept

1. จรรยาบรรณวิชาชีพ
2. สิทธิมนุษยชน การเข้าถึงบริการทางสุขภาพ
3. สิทธิเด็ก สิทธิผู้ป่วย สิทธิพยาบาล

- 4 บทบาทพยาบาลในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย
- 5 เอกสิทธิของวิชาชีพการพยาบาล
6. การเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของวิชาชีพ

กรอบแนวคิด

วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ เป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะและจำเป็นต่อการบริการสุขภาพอย่างมาก จะต้องใช้วิธีการแห่งปัญญาในการประกอบวิชาชีพ เคารพในสิทธิมนุษยชน มีการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางสุขภาพ ให้เกียรติและเคารพในสิทธิเด็ก สิทธิผู้ป่วย และต้องกระทำบทบาทพยาบาลในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยในสถานการณ์ต่างๆ ได้

ผู้ประกอบวิชาชีพที่ตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิพยาบาลในขณะประกอบวิชาชีพ ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นอย่างดี เข้าใจในเอกสิทธิของวิชาชีพการพยาบาลและช่วยกันเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของวิชาชีพเพื่อการสร้างสรรค์จรรยาบรรณมาตรฐานของวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

Learning Objectives

1. จรรยาบรรณวิชาชีพ มีลักษณะอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร ต่อใครบ้าง
2. สิทธิมนุษยชน เป็นอย่างไร การเข้าถึงบริการทางสุขภาพควรทำอย่างไร
3. สิทธิเด็ก สิทธิผู้ป่วย สิทธิพยาบาล เป็นอย่างไร หากละเมิดจะส่งผลอย่างไร
- 4 บทบาทพยาบาลในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยมีอะไรบ้าง
- 5 เอกสิทธิของวิชาชีพการพยาบาลเป็นอย่างไร
6. การเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของวิชาชีพสามารถทำได้อย่างไรบ้าง

ภาคผนวก จ

การเผยแพร่ผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการ

ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐานต่อความเป็นผู้นำของ นักศึกษาพยาบาล

อรทัย นนทเทท
เกียรติถาวร ฤทธ

27/03/22

PBL Active conference

1

ความเป็นมาในการทำวิจัย

- กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติเน้นการ
เรียนรู้เชิงรุก (Active learning)
- การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
– Teach less, Learn more
- หลักสูตรพยาบาลศาสตร: ลักษณะบัณฑิตที่พึง
ประสงค์: WU NURSE
- ความเป็นผู้นำกับนักศึกษาพยาบาล

27/03/22

PBL Active conference

2

People generally
remember...
(learning activities)

People are able to...
(learning outcomes)

27/03/22

PBL Active conference

3

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็น
ผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตรชั้นปีที่ 3
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมความ
เป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตรชั้นปีที่ 3
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ก่อนและหลังจัดการ
เรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชา
จริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ

27/03/22

PBL Active conference

4

คำถามการวิจัย

- คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของ
นักศึกษาพยาบาลศาสตรชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์เป็นอย่างไร
- คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของ
นักศึกษาพยาบาลศาสตรชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน
โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

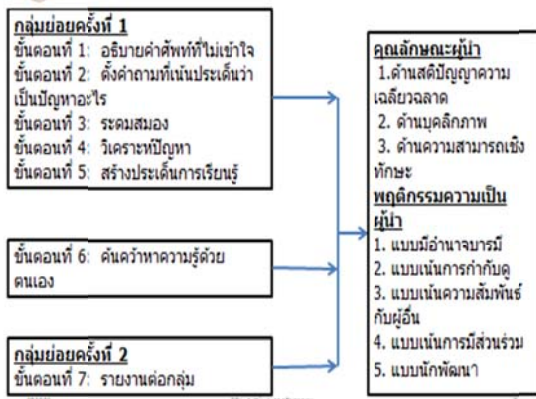
27/03/22

PBL Active conference

5

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3
ลงทะเบียนเรียนรายวิชา

"จริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ"

NUR - 313

ภาคการศึกษาที่ 2/2557

สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- นำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนแบบ PBL
- จูงใจอาจารย์ให้จัดการเรียนการสอนโดยใช้ PBL
- พัฒนาอาจารย์ที่สนใจในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ PBL
- พัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะตามการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs + 8Cs + 2Ls)

การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัย

- การจัดการเรียนการสอนแบบ PBL
- ทฤษฎีคุณลักษณะและพฤติกรรมความภาวะผู้นำ
- หลักสูตรพยาบาลศาสตร์
- ผลของการเรียนการสอนที่ใช้ PBL ในนักศึกษาพยาบาล

(วิจารณ์ พานิช, 2556; สกล., 2557; Bass & Bass, 2008; Hersey, Blandhard & Johnson, 2001)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน

- การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย (8-10 คน)
- โจทย์ปัญหาสถานการณ์
- ผู้เรียนแสวงหาความรู้มาแก้ปัญหา
- ขั้นตอนการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน
 - การอธิบายคำศัพท์ยากที่ไม่เข้าใจ การระบุปัญหา การระดมสมอง การวิเคราะห์ปัญหา การสร้างประเด็นการเรียนรู้ (1-5) การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (6) การรายงานต่อกลุ่ม (7)
- การเรียนรู้ร่วมกัน การทำงานเป็นทีม การฟัง การเป็นประธาน เป็นเลขานุการ เป็นสมาชิก

(Schmidt & Moust, 2000; Savery, 2006)

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการ สอนที่ใช้ PBL

- Critical thinking
- Problem solving/reasoning/care planning skill
- Communication/ interpersonal skills
- Participation in discussion
- Cooperation / teamwork
- Independent study/ autonomous, self direct learning
- Greater sense of personal responsibility
- Increase self confidence
- Leadership skills

(Alghasham, 2012; Ustun, 2006; Lee & Brysiewicz, 2009; Yuan, Williams, & Fan, 2008; Roh et al., 2014; Yuan et al., 2008; Prince et al., 2005; Khabben & Sangeetan, 2014)

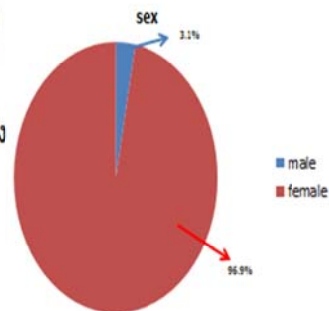
วิธีดำเนินการวิจัย

- กลุ่มตัวอย่าง: SN3 = 67 คน
- การเก็บรวบรวมข้อมูล : Pre test - Post test
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบสอบถาม
– Reliability = 0.91
- การวิเคราะห์ข้อมูล: $\bar{x}$, SD, Paired t-test

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

อายุเฉลี่ย 20.8 ปี (20-22)

27/12/22

PBL Active conference

14

27/12/22

PBL Active conference

15

คำถามข้อที่ 1

- คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นอย่างไร

27/12/22

PBL Active conference

17

คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3

Leadership	Pre	Learn	Post	Learn
Characteristics	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
Intelligence	4.00	.61	4.12	.49
Personality	4.21	.41	4.25	.46
Ability	4.19	.48	4.32	.50
Total	4.15	.42	4.23	.42

27/12/22

PBL Active conference

18

พฤติกรรมความเป็นผู้นำ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3

Leadership	Pre-	Learn	Post-	Learn
Behaviors	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
Charisma	3.98	.50	4.13	.53
Directing	3.73	.49	3.80	.38
Interpersonal	4.29	.51	4.47	.44
Participative	4.32	.49	4.43	.45
Developer	4.12	.55	4.27	.56
Total	4.10	.39	4.24	.37

27/12/22

PBL Active conference

19

คำถามข้อที่ 2

- คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ก่อนและหลังทำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานแตกต่างกัน หรือไม่อย่างไร

เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษา ก่อน-หลังเรียน PBL

	Pre learn		Post learn		T-	P
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	value	Sig 2 tailed
Intelligence	4.00	.61	4.12	.49	1.54	.127
Personality	4.21	.41	4.25	.46	.77	.446
Ability	4.19	.48	4.32	.50	1.79	.078
Total	4.15	.42	4.23	.42	-1.58	.119

27/12/2564

PBL Active conference

32

27/12/2564

PBL Active conference

33

อภิปรายผลการวิจัย (ต่อ)

- พฤติกรรมความเป็นผู้นำมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$) ในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และพฤติกรรมความเป็นผู้นำโดยรวม

สอดคล้องกับ....

Yaun et al. (2008) Improvement of nursing students' critical thinking skills through PBL...China

Roh et al. (2014) Effect of an integrated PBL and simulation course for nursing students...Korea

Alghasham (2012) Effect of student' learning styles on classroom performance in PBL...Saudi Arabia

27/12/2564

PBL Active conference

34

เปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษา ก่อน-หลังเรียน PBL

	Pre learn		Post learn		T-	P
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	value	Sig 2 tailed
Charisma	3.98	.50	4.13	.53	1.84	.071
Directing	3.73	.49	3.80	.38	1.12	.265
Interpersonal	4.29	.51	4.47	.44	3.04	.003*
Participative	4.32	.49	4.43	.45	1.56	.123
Developer	4.12	.55	4.27	.56	1.75	.085
Charisma	4.10	.39	4.24	.37	2.66	.010*

* $P < .01$

27/12/2564

PBL Active conference

35

27/12/2564

PBL Active conference

36

อภิปรายผลการวิจัย

- ระดับคะแนนหลังเรียน PBL สูงกว่าก่อนเรียนในทุกด้าน
- คุณลักษณะความเป็นผู้นำ: ด้านบุคลิกภาพสูงสุด ความสามารถทางทักษะ และด้านสติปัญญา
- พฤติกรรมความเป็นผู้นำ: เน้นความสัมพันธ์ เน้นการมีส่วนร่วม นักพัฒนา แบบมีอำนาจบารมี และแบบเน้นการควบคุมกำกับ

Yuan et al.(2008). A systematic review of selected evidence on developing nursing students through PBL...China

Ustun (2006). Communication skills training as part of a PBL curriculum...Turkey

Lee & Brysewicz (2009). Enhancing problem solving and nursing diagnosis in year III bachelor of Nursing students.....South Africa

Katina et al. (2005). General competencies of PBL and non-PBL...Netherlands

27/12/2564

PBL Active conference

36

ข้อมูลสะท้อนกลับของนักศึกษาหลังสิ้นสุดการเรียน PBL

- กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเพราะไม่มีถูกหรือผิด/กล้าแสดงออก
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น/ สื่อสารกับผู้อื่นมากขึ้น
- กล้าที่จะ (ออกมา) เป็นผู้นำ/ กล้าแสดงออกมากขึ้น
- บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
- ฝึกการเรียนรู้ทักษะความเป็นผู้นำ/ กระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
- จัดสรรเวลาได้เหมาะสม
- พัฒนาความอดทน อดกลั้น มีเหตุผล ไม่ยึดความคิดตนเอง
- พัฒนาด้านการคิด มีสติ รอบคอบ มีความรับผิดชอบ
- ฝึกทักษะการตัดสินใจ/ สรุปใจความสำคัญ / แก้ปัญหาเฉพาะหน้า
- กล้าแสดงออก เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก

27/12/2564

PBL Active conference

37

สรุปผลการวิจัย

การเรียนรู้
แบบ PBL

- พัฒนาทักษะพฤติกรรมความเป็นผู้นำ เป็นผู้นำกลุ่ม
- กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง
- บริหารเวลาได้เหมาะสม
- กระตุ้นใจให้ทำตามปฏิบัติตาม
- วางแผนที่ดี
- ยอมรับฟังความคิดเห็น ฯลฯ

.....ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

- นำ PBL ไปใช้สอนในรายวิชาอื่นๆ และในคลินิก
- ทำวิจัยเปรียบเทียบกลุ่ม PBL และกลุ่ม Lecture
- วิจัยประเมินทักษะความเป็นผู้นำเปรียบเทียบในผู้ที่ได้เรียนและไม่ได้เรียน PBL
- วิจัยประเมินทักษะความเป็นผู้นำกับนักศึกษาปีต่อไป

THANK YOU

ประวัติผู้วิจัย

อาจารย์ ดร. อรทัย นนทเกท เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ประวัติการศึกษาระดับปริญญาตรี (ป.พย.) การพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่งจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา ระดับปริญญาโท (พย.ม.) สาขาการบริหารการพยาบาล จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปริญญาเอก (ปร.ด.) สาขาการพยาบาล จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัจจุบันปฏิบัติงานเป็นอาจารย์ประจำสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผศ.ดร. เกียรติกำจร กุศล เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ประวัติการศึกษาระดับปริญญาตรี (ป.พย.) การพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่งจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา ระดับปริญญาโท (พย.ม.) สาขาการพยาบาลปิตามารดาและเด็ก จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปริญญาเอก (ค.ด.) สาขาอุดมศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันปฏิบัติงาน เป็นอาจารย์ประจำ สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์